

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

 nr 2
februari 1969
pris 2:—

VIVO

VIVO är en kedja av livsmedelsbutiker som finns nästan över hela Sverige och i de flesta länder i Västeuropa. Köpmännen äger själva sina butiker, men vänder sig till konsumenten i reklamen under det gemensamma namnet VIVO. Genom VIVO skapas samarbete mellan köpmännen, som på så sätt kan ge konsumenten de allra bästa varorna till konkurrenskraftiga priser.

VIVO VINST FÖR HUSHÅLLET VIVO

LÄDER och SKINN

för handskar, väskor, portföljer
och läderplastik

**Leverantör till sjukhusens
arbetsterapiavdelningar**

C V KLINT

Lilla Nygatan 11 — 111 28 STOCKHOLM

Telefoner: 10 23 38 - 20 03 68

Kulturell upprustning åt handikappade

behandlas av utbildningsministern under särskild rubrik i statsverkspropositionen 1969/70. Anslaget under denna rubrik uppgår till 2.575.000 kr. i pengar räknat.

Kurs- och studie- verksamhet

får mera pengar. Anslagen ökar jämfört med föregående budgetår totalt med en halv miljon kr. Utbildningsministern säger också i sitt yttrande att inom ramen för det utökade statliga stödet bör de särskilda bidragen kunna förstärkas på väsentliga punkter.

Ett bra förslag är att

Skolöverstyrelsen vill samla representanter för handikapporganisationerna till kontaktkonferenser för att få en klarare bild av deras behov och önskemål.

Konsulentverksam- heten på kultur- sektorn

behöver ökas menar utbildningsministern. Handikapporganisationerna borde även ha möjlighet att tillsätta egna konsulenter för fritid, kultur och studier, men därom säges ganska litet i den här omgången. Det gäller här närmast de konsulenter för handikappfrågor studieförbunden fått bidrag till.

Status

Ägare: Riksförbundet
för Hjärt- och Lungsjuka

Kontrollmärke
lagligen skyddat

nr 2 1969 februari årgång 32

SOCIALVARD · SOCIALMEDICIN · DE HANDIKAPPADE

Folkopinionen och kraven på "bättre resurser"

I det servicesamhälle vi lever stiger anspråken och det är väl sannolikt att vi får köer, folk som väntar på den och den nyttigheten med stigande otålighet, en avsevärd tid framåt. Det mest dagsaktuella exemplet på permanent köande är bostadssituationen. Trots att vi bygger här i landet så att det knakar i finansministerns kalkyler. Vårdsektorn har även stark känning av efterfrågetrycket. Samtidigt utsättes vårdformerna för en stark kritik. De ansvariga släpas fram till TV och radiomikrofoner, mer eller mindre tagna på säng och illa förberedda, för att stå till svars inför folkopinionen.

Och folkopinionen i dagens Sverige kan vara rätt krävande. TV- och radiojournalister är försedda med en speciell utfrågningsteknik, som ofta kommer den utfrågade att framstå som en ful fisk, en som inte har rent mjöl i påsen eller slingrar sig i stället för att ge de konkreta besked folket kräver av sina tjänstemän och anställda. Denna jakt på mikrofonoffer har ökat starkt på senare tid. Och vår press, särskilt på aftontidningssidan, försöker att hänga med de stora bröderna och systrarna i etern så gott det går.

Att allmänheten ställer sin "överhet" till ansvar är naturligtvis i och för sig ett gott tecken på demokratisk mognad i vårt samhälle. Många utmärkta sociala program och reportageartiklar kan man plocka fram på plussidan. Tendensen är ofta att den vårdsökande, vilken kategori det än rör sig om, är en gan-

ska vilsen och illa skuffad individ. Den idealiska vårdformen, där den enskildes problemknutar löses upp, hägrar som en utopi i fjärran. Så slutar ofta våra sociala program i radio och TV. I och för sig är svårt att finna standardlösningar i den sociala problematiken — att det "skall sluta lyckligt" är naturligtvis att ställa alldeles för stora krav. Om det handlar om ett försök att ställa problem under debatt i ett radio- eller TV-program. På "försvarssidan" är ofta det genomgående svaret, att "om man bara hade tillräckliga resurser", personal etc., så "skulle det inte se ut på det här sättet". Och så sitter vi där och funderar, sedan vi stängt av och rösterna dött bort. Varför får vi aldrig dessa efterlängtrade "resurser"?

Mitt i julyran startade något som hette "Alternativjul" i Stockholm. Under juldagarna växte den verksamheten ut, särskilt i radios och TVs utsändningar, till en jätte, som ställde alla sociala framsteg här i landet i skamvrån, dvs. jämfört med vad initiativtagarna till detta julfirande lyckats åstadkomma. De hemlösa, som tidigare hänvisats till de spartanska övernattningshärbargen de sociala myndigheterna i Stockholm förfogar över, fann sig plötsligt omhuldade, sittande vid brinnande ljus, tillsammans med ungdomar, som ville "gubbarna" väl på ett helt annat sätt än de är vana vid. Det rörde sig inte bara om julvärme med dopp. Man ville skapa ett "Alternativt samhälle" för dessa hem- och bostadslösa. I och för sig var detta en mycket vacker tanke,

väckt just vid den tidpunkt då vi tänker mera på olyckliga medmänskors än vanligt; den hölls vid liv under juldagarna, föll ned i snömodden sedan helgen var över med en sorgglustig "ockupation" av Stockholms stads socialvårdsbyrå nr 7, där "gubbarna" med understöd från ungdomar våldgästade i personalens matsal. Sedan kom, som slutvinjett polisen, "belägringen" av socialvården hävdes och sedan var det färdigdoppat för den julen.

Vi inom handikapporganisationerna som stört de styrande i samhället med fredliga medel har fått åtskilligt att tänka på. Har vi varit alldeles för snälla mot de styrande? När vi söker kontakt med regeringsrepresentanter, socialministern och andra, följer vi de utstakade vägarerna för sådana träffar. Vi ringer upp vederbörande departement, träffar en sekreterare, talar om att vi ämnar komma på besök, får ett löfte om att tid skall efterhöras hos Statsrådet och Chefen osv. Har vi tur kan det dröja bara någon dag eller så innan vi går upp till Statsrådet, försedda med en väl utformad, noga underbyggd skrivelse om våra önskemål. Till bilden hör att ett statsråd i regel aldrig lovar något bestämt vid ett sådant besök. Man lyssnar "väl-villigt" och lovar taga saken under övervägande... det blir kanske en utredning så småningom.

De här "gubbarna" följde inte vår tågordning. Socialborgarrådet i Stockholm fick avbryta sitt julfirande med ett 7-timmars korsförhör på "Konstfack", där man minsann inte skrädde orden enligt vad vi hörde via våra socialt aktiva massmedia. Det har blivit en ny hetta i folkopinionen. Bortsett från "gubbarnas"

Avdelning "nej" i statsverkspropositionen

Trots en kraftig upprustning av arbetsmarknadspolitiken i årets statsverksproposition finns det åtskilliga nej till anslag och förbättringar som är väsentliga. Arbetsmarknadsstyrelsen har i sin petita bl. a. framhållit att utbildningsbidragen måste utgå med högre belopp. Det är inte ovanligt att personer som uppstår utbildningsbidrag ändå måste ansöka om socialhjälp för den dagliga försörjningen. Socialvården får många gånger ingripa för att klara elevens

avbetalningar och andra skulder under utbildningstiden.

Vi tycker att AMS resonemang för ett bidragssystem med höjda barn tillägg och en del justeringar av annat slag för att göra utbildningsmöjligheterna mera stimulerande för den enskilde — inte minst för de handikappade — är vettiga.

Naturligtvis är det här fråga om en kostnadsram, men vill man ha en rörlig och stimulerande utbildningspolitik — som man så friskt pläderar för på andra punkter — är det inkonsekvent att säga kategoriskt nej till denna reform. Ett lika kategoriskt nej möter AMS ifråga om höjning och justering av ramarna för den s.k. näringshjälpen, också den en betydelsefull gren för sysselsättning åt handikappade. Det är betänkligt att "nej-attityden" drabbar så vitala avsnitt i en rörligare sysselsättningspolitik.

TÄNK PÅ
HJÄRT- OCH LUNGSJUKAS
BLOMSTERFOND
◇
Postgiro 95 00 11

julrevolution tycks det röra sig på andra håll också. Kravet på de "bättre resurserna" gör sig starkt gällande nu hos socialarbetarnas egna organisationer, så starkt att man vid sidan av den utredning socialministern tillsatt går fram med en egen utredning. Man anser att det inte bör gälla bara den nuvarande lagstiftningen — det är fråga om en totallösning för framtiden. Och i denna utredningsgrupp hittar vi bl.

a. fil. dr Paul Lindblom, tidigare rektor för socialhögskolan i Lund, och professor Gunnar Inghe. Kravet på konkret handlande synes ha skärpts och hettan i folkopinionen stigit åtskilliga grader, trots vinterkylan. Detta lovar gott för det nya sociala reformåret 1969 som just börjat med karolinsk stövelmarsch till slottet och avlämnande av nådiga luntan.

Sixten Hammarberg

MERA OM STATSVERKSPROPOSITIONEN PÅ SIDORNA 7—10

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: **Einar Hiller**
Redaktör: **Sixten Hammarberg**
Red.: David Bagares Gata 3, 1 tr., Sthlm C
Telefon: 08/20 09 23, 20 09 24
Postadr.: Box 3196, 103 63 Stockholm 3
Postgironr: 95 00 11

Omslagets sista sida ..... kr 600:—
1/1 sida = 180 × 260 mm ..... " 500:—
1/2 sida = 180 × 130 mm ..... " 275:—
1/4 sida = 90 × 130 mm ..... " 150:—
1/8 sida = 90 × 65 mm ..... " 100:—
Färgannonser 25 % tillägg.

Prenumerationspris: Helår 20:—, halvår 11:—

UR INNEHÅLLET:

STATSVERKSPROPOSITIONEN	7
BÄTTRE LUNGOR ÄN HJÄRTAN HOS SKOGS- ARBETARE	9
MEDICINSKT OMKRING MATBORDET	14
KRYPSKYTTE KRING STUDIEPENGAR	24
PENGAR TILL HANDIKAPPFÖRENINGSRÖRELSE	25
SJ-RABATT FÖR FÖRTIDSPENSIONÄR	25
BILDKRYSS	26

OMSLAG: LEK VID VINTERBÄCK — FOTO

Vårt enorma behov av läkemedel...

Vårt behov av mediciner stiger. Inköpskurvan torde vid det här laget ligga ganska högt för svenska folket i gemen. Totalkonsumtionen skulle ligga vid 1 miljard kr. för år 1968 enligt förhandskalkylerna. Och det är väl en summa pengar i mediciner räknat man kan ha skäl att fundera över.

Hur verkar medicinerna i mig?

är en fråga konsumenten kan ställa för att få en uppfattning om läkeprocessen i den egna kroppen. Och det är väl inte så lätt att utan vidare ge svar på frågan. Under homeopatins guldålder i vårt land var det dåligt ställt med kontrollen på pillerflaskor och burkar. Men tron på undermediciner var ofta så stor hos den hjälpsökande att någon kontroll aldrig eller ytterst sällan ifrågasattes. Hur är det ställt idag? Det enorma utbudet av läkemedel måste i hög grad också aktualisera frågan om en rationell övervakning — det är väl inte bara s.k. kotknackare och homeopater i mer eller mindre mystiska branscher som behöver "synas"? Även de legitima läkemedlen kräver sin kontrollapparat. Och till saken hör väl även att man, utan att försvara homeopatins snedsprång i folktrons mörker, kan tala om ganska oskyldiga "sockerpiller", dvs vissa homeopatmediciner som varken gjorde skada eller nytta.

Läkemedelskontroll finns

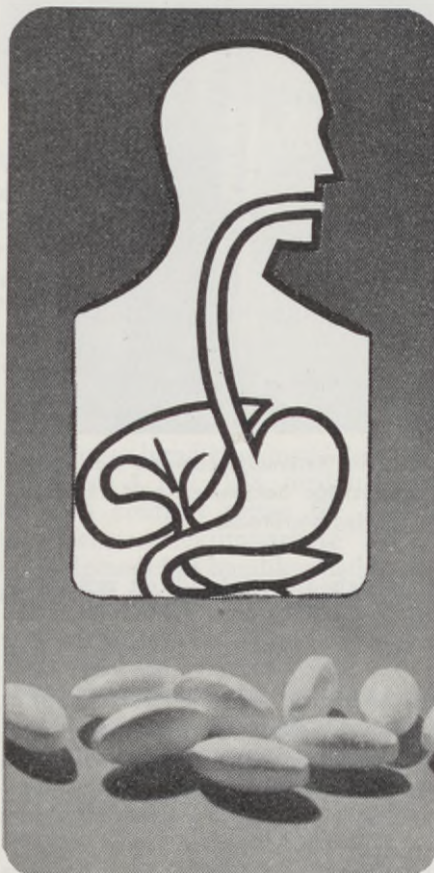
och det vore säkert orätt att påstå att vi inte hos de närmast ansvariga kan spåra ambitioner att kontrollera vad vi tar in. Våra läkare vill bota, inte skada sina patienter, men frågan är om vi i den växande läkemedelsframställningen har tillräckliga möjligheter att kontrollera allt som släpps ut på apoteksdiskarna. Ett läkemedelsnummer av Läkartidningen (den 9 dec. 1968) ger en omfattande exposé om läkemedelsbiverkningar, men att plöja i den sakkunskapen är ett styvt jobb för en lekman. "Biverkningar" är ett omfattande

begrepp i ett sjukdomspanorama som sträcker sig till alla delar av människokroppen. Är man t.ex. hudspecialist talar man om de ev. biverkningar det kan röra sig om ur hudspecialistens synvinkel. Helhetsbilden får man söka hos den svenska läkemedelsbiverkningsnämnden, som nu existerat i tre år. Nämnden står som mottagare av rapporter om biverkningar, är ett centralt instrument för fortlöpande läkemedelskontroll, både ifråga om biverkningar hos nya läkemedel och väsentliga eller oväntade biverkningar hos äldre läkemedel.

Utan att betvivla den goda viljan

att underkasta läkemedlen en fortlöpande kontroll finns det dock vissa tendenser i den ökade läkemedelskonsumtionen som ställer kontrollmöjligheterna inför verkligt svåra prov. Ja, frågan är på vilket sätt man skall kunna kolla upp ev. negativa verkningar hos mångmedicinerande patienter med komplicerad sjukdomsbild. En undersökning vid ett ålderdomshem visar att många äldre intog 20 mediciner samtidigt, varav flera "motverkade varandra" uppges det. Ett medel kan neutralisera det andra eller förstärka dess effekt, uppger en specialist. Att patienten i vissa fall konsulterar skilda läkare för olika sjukdomar är inte ovanligt. Hur mycket vet patienterna, särskilt äldre personer, om de mediciner de använder? Utan att ge sig in på fackmedicinens svårbedömbara fält kan det vara befogat att i all enkelhet fråga: vad händer inom en människa med ett 20-tal samtidigt insatta olika mediciner? Om flera specialister skriver ut mediciner, hur blir det med möjligheterna att överblicka den "helhetsverkan" denna medicinering innebär för den enskilda människan? Vi har för vår del aldrig sökt uppamma någon hysteri kring medicinering och ev. kombinationer med ett mer eller mindre dolt narkomanproblem, men det finns onekligen tendenser i vår ökade allmänna medicinkonsumtion som måste grundligt analyseras. Därmed är inte sagt att inte narkomanerna i gemen befinner sig så att säga på ett eget sidospår i det här sammanhanget. Men utan tvivel har läkemedelskonsumtionen numera sådana proportioner att *samtliga aspekter* bör tas med i blickfånget då man bedömer verkan, biverkan och totalbilden av hela den enskildes medicinbehov.

Mångsidig medicinering

Om många olika mediciner insättes samtidigt vid ett sjukdomstillstånd, kan totaleffekten av detta medicinerande ifrågasättas för den enskilda människan.

TÄNK PÅ

**Hjärt- och Lungsjukas
Blomsterfond**

Postgiro 95 00 11

Status

ger sociala och medicinska fakta

i lättläst form.

Extra krona på lyxtelegram kan rädda pengar åt hjärt-lungforskningen

Doktor John Lundquist, generalsekreterare i Svenska Nationalföreningen mot Hjärt- och Lungsjukdomar sedan många år, har fått allvarliga bekymmer med ekonomin efter Televerkets utspel om lyxtelegramrörelsen.

Nationalföreningen mot hjärt- och kärlsjukdomar befinner sig i en allvarlig ekonomisk kris enligt vad som framgår av en artikel i Dagens Nyheter. Sedan årsskiftet gäller inte längre det gamla avtalet mellan föreningen och Televerket om 44 % till föreningen av intäkterna från lyxtelegrammen. Dessa avgifter, föreningens huvudsakliga inkomstkälla, gav förra året 1,9 miljoner kr. som huvudsakligen gick till hjärtforskningen.

Det nya systemet med telegramblanketterna innebär att fr. o. m. den 1 januari 1969 tillhandahålls två identiskt lika

serier, dels den gamla till ett pris av kr. 2:50 (4-sid. 3:50) per blankett, där intäkterna går oavkortat till Televerket, dels en ny LX HJÄRTAT — där varje blankett är försedd med Nationalföreningens emblem och som kostar 1 krona mer, dvs. kr 3:50 (4-sid. 4:50). Man har alltså två möjligheter att lyxtelegrafera; dels med vanlig avgift, dels på det senare sättet som ger Nationalföreningen 1 krona per telegramblankett. Åtgärden från Televerkets sida är dikterad av att telegramrörelsen som helhet går med årliga miljonförluster. De första stickproven visade att den dyrare blanketten med kronan till Nationalföreningen endast utnyttjats av var fjärde telegramsändare. Nationalförening-

Försök med allmän hälsokontroll i Gävleborgs län

En utredning om överflyttning av skärmbildsverksamheten till sjukvårdshuvudmännen utreds. Socialstyrelsen har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta rekommendationer om hur skärmbildsverksamheten i fortsättningen skall bedrivas.

I statsverkspropositionen 1969/70 får socialstyrelsen bifall till förslag om försök med allmän hälsokontroll i Gävleborgs län, omfattande blodundersökning, lungfunktionsprov m. m.

Kostnaden för statens del beräknas till ca 1,8 milj. kr.

Socialstyrelsens skärmbildscentral föreslås få ett förslagsanslag på 840.000 kr. för budgetåret 1969/70.

en har nu bl. a. med hjälp av upplysningsannonser i pressen sökt fästa allmänhetens uppmärksamhet på det faktum att man med den dyrare blanketten stöder kampen mot hjärt-kärl- och lungsjukdomar. Man har anställt en PR-man och hoppas nu på att kunna rädda tillbaka så mycket som möjligt av de förlorade inkomsterna genom att allmänheten ändå skall välja den dyrare lyxtelegramblanketten med hjärtat på i växande procenttal, jämfört med de första stickproven i Televerkets statistik.

Till detta är bara att önska framgång och att den bitterhet över inkomstbortfallet man känt på Nationalföreningen skall förbytas i glädje då allmänheten förstått att extrakronan går till stöd åt hjärt-lungforskningens försvarskrafter. Det är ingen lyx att lyxtelegrafera en krona dyrare med den målsättningen!

Kultur, arbetsmarknadspolitik och handikappvård viktiga paket i statsverkspropositionen

Det skulle bli en stram budget denna gång. Det hörde vi redan före julskinkan. Då alla paketen i form av huvudtitlar och bilagor lagts på vårt skrivbord kan man konstatera, liksom av tidningsreferaten, att det rör sig om en "lugn" riksbudget utan uppsseendeväckande reformförslag. Att det skulle vara en mycket "mager" eller "tråkig" nådig lunta denna gång, kan man naturligtvis ha olika meningar om. De handikappade nämndes i trontalet och det skulle i klara siffror betyda att det fått lite större stycken under olika rubriker av statens kaka denna gång. Låt oss titta på några avsnitt för att få en uppfattning om de handikappades ställning i finansministerns utgåva.

Folkpensioner — hemhjälp

Socialministern ökar ramen för folkpensionsanslaget med 510 miljoner kr. Med denna ökning är totalkostnaden på pensionssidan uppe i 6.510 miljoner kronor.

De tidigare bebådade pensions-tillskotten, för att göra det lättare för personer som har enbart folkpension (ålderspension eller förtidspension), ökar pensionsbeloppen från den 1 juli 1969 med 180 kr i årsbelopp för ensam pensionär och med 360 kr för ett pensionärspär. Pensionstillskotten läggs ovanpå nuvarande folkpension, som liksom pensionstillskotten genom värdeförsäkringen ökar vid prisstegringar. Pensionstillskotten utgår till pensionärer som inte har ATP-pension eller som har låga ATP-belopp. Då socialministern lägger fram sin särskilda proposition i ärendet blir det fråga om ca 190 miljoner kr för de nya pensionstillskotten. Med de nya pensionstillskotten beräknas pensionsbeloppet stiga till 5.400 kr för ensam pensionär och 8.472 kr för ett pensionärspär den 1 juli i år.

Den sociala hemhjälpen får också påslag. Antalet åldringar och handikappade som fått hjälp i sina hem har tredubblats sedan 1960 och beräknas i år uppgå till ca 230.000. Statsbidraget till kommunernas hemhjälp ökar med 30 miljoner kr till 135 miljoner — antalet hemsamariter utgör nu ca 40.000.

Viss rehabilitering — statens arbetsklirik m. m.

Statens arbetsklirik har begärt mera pengar för sin verksamhet, för arbetsprövning av handikappade, forskning m. m. Sammanlagt en ökning med 533.000 kr. Socialministern föreslår 305.000 kr. Sammanlagt skulle klirikens budget då sluta på 1.345.000 kr.

Det nya handikappinstitutet, inrättat den 1 juli 1968, med uppgift att vara centralt organ för forskning och utvecklingsarbete ifråga om hjälpmedel åt handikappade, har begärt en anslagsökning på 900.000

Socialministern har det dyraste departementet med en utgiftsram för budgetåret 1969/70 om 11,6 miljarder kr.

Det är en ökning med 950 miljoner kr. jämfört med innevarande budgetår.

Största kostnadsökningen med 510 miljoner gäller folkpensionerna.

kr. Departementschefen vill vänta och se hur institutet utvecklas, vill ännu inte satsa så mycket på de olika grenarna styrelsen presenterat — han förordar en anslagsökning som i huvudsak motsvarar löne- och prisomräkning, sammanlagt anvisas institutet ett anslag av 3.700.000 kr. Vidare uppskrives anslaget till hjälpmedel för handikappade med 12 miljoner kr. — sammanlagt blir det 60 milj. kr på denna post. Då handikappåtgärder återfinnas inom flera olika departement kan nämnas att Socialdepartementets andel av åtgärder i handikappvården visar en ökning med ca 25 % för budgetåret 1969/70. De statliga stödåtgärder som mera direkt tar sikte på handikappade kan för nästa budgetår beräknas sammanlagt omfatta ca 1.960 miljoner kr — en ökning jämfört med nuvarande budgetår med ca 290 miljoner kr. Det rör sig om ca 1.000 miljoner för pensioner m. m. för förtidspensionärer, utbildning och arbetsvård, främst inom utbildnings- och inrikesdepartementen, till omkring 760 miljoner kr. Direkta anslag utgår till flera handikappförbund, bl. a. De blindas förening på riksplanel, Hörselfrämjandets riksförbund och De handikappades riksförbund får anslag med varierande belopp under olika rubriker i bilaga 7 från Socialdepartementet.

Handikappåtgärder i arbetsmarknadspolitiken

En upprustning av arbetsmarknadspolitiken innefattar även en uppskrivning av olika rubriker för handikappåtkärder inom denna sektor (bilaga 13, Inrikesdepartementet).

Arbetsmarknadsstyrelsen får personalförstärkningar, varav 15 nya tjänster på centrala arbetsmarknadsstyrelsen och 185 tjänster inom den direkta arbetsförmedlingen, därav 147 tjänster för den allmänna förmedlingen, yrkesvägledningen och arbetsvården. Arvoden till läkare vid länsarbetsnämnderna ökas med ytterligare 120.000 kr.

Beträffande förslag från arbetsmarknadsstyrelsen om höjningar av utbildningsbidragen framhåller inrikesministern att det så kallade grundbidraget höjdes den 1 juli 1968

Forts. å sid. 10

MÅNGA TUFFA PRICKSKYTTAR i Ungdomsåret 1969

Årsboken om ungdom — UNGDOMSÅRET 1969 — kommer för tredje gången och ger i gaddiga artiklar en återblick på det år som framför allt präglades av ungdomens revolt på olika fält i samhällslivet. Allmänt kan sägas att det är en krutfylld bok med unga prickskyttar ur journalistikens första försvarslinje mot gubbväldet. Vad man främst fäster sig vid är de vida utblickarna — världen idag präglas av tidsmedveten ungdom. "Praktisk träning i u-land" är en linje Gudrun Bergström, universitetsstuderande, pläderar starkt för och hon benar upp problemen elegant med fördjupad förståelse för de kulturmönster, gamla sociala, politiska, ekonomiska och religiösa system har. Respekten för "stenyxan" bör i viss mån finnas kvar, menar Gudrun Bergström, även när den moderna traktorn kommer och plöjer de nya fårorerna i ett gammalt kulturmönster.

Nästa prickskytte i Ungdomsåret plockar vi ur avsnittet om polisen. Och den kvinnan heter Karin Wilhelmson. Hon lever annars sitt vardagsliv på Sveriges Radio. Mycket riktigt påpekar Karin Wilhelmson

att *Polisen* är ett negativt och positivt "värdeladdat ord". Året har varit händelserikt. Även för poliser. I ett samhälle, så fullt av unga protester, måste polisen komma i centrum på många olika sätt. Det

Ungdomsdemonstrationer, protester av olika slag präglade gatulivet i Stockholm under det gångna året. Ordningsmakten ställdes inför nya problem.

är nog betydligt värre att vara polis i dag än t. ex. på Albert Engströms tid, då "problembarnen" var betydligt färre, och framför allt äldre figurer, som beruskat sej med starka drycker. Ungdomen av i dag kräver ett nytt beteendemönster — även från ordningsmaktens sida. Om allt detta skriver Karin Wilhelmson medryckande och fyllt av uttalanden från ordningsmakten själv. — "Stockholm är en rå och farlig plats", säger en polis, som "drömer om att vara fjärdingsman i Ockelbo". Flera unga poliser framhåller att de behöver bättre utbildning. "Trettio procent av demonstranterna är ute för att bråka med polisen, menar en 23-årig polisman på tal om de aktuella ungdomsprotester vi upplevt på Stockholms gator. Ingen av de stockholmspoliserna som ingår i intervjuvepet är äldre än 26 år.

Sex och moral, kyrka och individ, är grundpelare i det ettriga inlägg Rune Pär Olofsson signerat. Fram till sommaren 1967 var han komminister i Östra Ryd utanför Stockholm, kastade loss och blev journalist. Inte så underligt då att det här debattinlägget rubricerats "Akte Seglade" (i två ord!). Och den som blivit "akterseglad" det är väl kyrkan det, så vitt vi kan förstå, Rune Pär? Kyrkan seglar omkring med ett "lik i lasten", understryker

författaren, "likt som luktar värre för varje dag är biskopsbrevet från 1951". Kyrkans män har trampat i klaveret då de specificerade sina teser om sex och samlevnadsfrågor. "På inget ställe i evangelierna förekommer någon detaljerad undervisning i dessa ting", sammanfattar Rune Pär Olofsson. Följaktligen vill han slippa ett "nytt" brev. Underförstått menar han väl att detta skulle skada kyrkan ytterligare. Och det vill inte Olofsson i egenskap av prästman.

Karin Wilhelmson, reporter med aspekter på ungdomen och ordningsmakt.

Bortsett från prickskyttarnas många individuella prestationer i boken förekommer insprängda fakta om alkoholfrågor, u-landsfakta, viktiga händelser in- och utrikes, som präglade det gångna året. Alkoholfrågan är en dyster fläck: varannan 14-åring har druckit alkohol, var 25:e yngling i åldern 18—20 år tas för fylleri. Vad finns det för kemiska medel hos färghandlarna som rör på sådana folkhemsfläckar? Ljuspunkterna är presentationen av en rad ungdomar i olika föreningsaktiviteter, unga människor med känsla och engagemang i tidens många besvärliga frågor. Den "gula delen" i Ungdomsåret 1969 är en utmärkt uppslagsbok med adresser och uppgifter på skolor, föreningsrörelser, tidningar och tidskrifter m. m. Hansas årsbok om ungdom har befast sin ställning som en bok man kan ha nytta av under hela året.

S. H.

STATUS

ger sociala och medicinska fakta i lättläst form.

Blaiberg firade ettårsdagen för hjärtbytet med sin läkare som gäst

År 1968 var de dramatiska hjärttransplantationernas år. Över hela världen, i radio, press och TV, följde man hjärtoperationerna. Tyvärr har dödsbuden varit många, hjärtöverföringen innefattar många besvärliga faktorer. Främst är det den s. k. bortstötningsmekanismen hos människan själv, dvs. att främmande föremål möter motstånd, skall tillintetgöras av kroppens egna försvarskrafter, vilket vållar den hjärtkirurgiska expertisen stora bekymmer. Detta att stöta bort främmande ämnen ur kroppen är en positiv sak i andra sammanhang — för hjärtkirurgerna, som vill ge en sjuk människa ett nytt hjärta är "bortstötningen" en mycket besvärlig tröskel.

Kan man komma på en verkligt effektiv metod att neutralisera krop-

pens motstånd vid hjärttransplantation torde alltså ett mycket stort hinder för transplantationsteknikens utveckling vara övervunnet.

Sedan den första hjärttransplantation utfördes av doktor Christian Barnard i Kapstaden den 3 dec. 1967 har 101 hjärtbyten gjorts i hela världen, räknat fram till 1968 års utgång. Tyvärr har de flesta patienterna, med längre eller kortare intervaller, avlidit efter det att de fått sina nya hjärtan inopererade. En av de lyckliga som kunde fira ettårsjubileum med nytt hjärta var den världsbekante hjärtpatienten, Philip Blaiberg, i Kapstaden. Vid årsskiftet hade Blaiberg en middagsbjudning för att fira ettårsdagen för den lyckade hjärtöverföringen för hans egen del. Till bjudningen var den opererande läkaren Christian Barnard självskriven gäst, berättas det från Kapstaden.

Bättre lungor än hjärtan bland skogsarbetare

En undersökning av 450 skogsarbetare, utförd under ledning av Arbetsmedicinska institutet, ger många intressanta fakta. Ryggbesvär är mycket vanliga, likaså hjärt- och kärlekskrampsjukdomar. Hos äldre skogsarbetare visar jämförelser att frekvensen av hjärt- och kärlekskramp är något högre än hos arbetare i samma ålder inom andra yrken. Å andra sidan har skogsarbetaren genomsnittligt mycket god kondition och friskare lungor än vad som är vanligt bland industriarbetare i allmänhet.

Många anser att trivseln och de friare arbetsformerna gör att man stannar inom yrket. Den ökade mekaniseringen synes dock ha medfört en viss förskjutning i uppfattningen om frihetsupplevelsen i skogsarbetet.

Varför blir man skogsarbetare? Här får man väl med författaren Stig Sjödens for-

mulering säga, att det är inte så svårt att välja, "där val icke fanns". Åtskilliga personer, som kommit in i skogsarbete, har valt yrket av det skälet att endast sådant jobb fanns att få. Ur yrkesmedicinsk synpunkt förhåller det sig så att många som finns i skogsarbetyrket aldrig borde ha kommit in i det. Att omskola skogshuggare till traktorförare och maskinförare är en aktuell fråga — för de äldre skogsarbetarna är den utvägen många gånger problematisk. En kår av skogsarbetare, ca 3.000 sysselsatta med skogshuggning inom SCA, rymmer många i åldern 40—55 år. De nuvarande ca 2.000 huggarna beräknas år 1975 vara reducerad till en yrkeskår på ca 300. Prel. beräkningar visar att de 700 man som nu är maskin- eller traktorförare kommer att bli en större grupp — 1975 har de utökats med ytterligare 1.400 man. Men hur stor procent av de nuvarande skogshuggarna kan omskolas till traktorförare och maskinförare? Det är en fråga att fundera över i omställningssamhället.

SJ-RABATT FÖR FÖRTIDSPENSIONÄRER — SE SID. 25!

■ STATSVERKSPROPOSITIONEN ...

Forts. från sid. 7

— jag är inte beredd att förorda ytterligare höjningar av bidragen framhåller han.

För särskilda beredskapsarbeten för handikappade beräknas en anslagsökning med 86 miljoner kr. Utbyggnaden av de skyddade verkstäderna beräknas fortgå i snabb takt. Den föreslagna ramen för anordnande av arbetsplatser vid sådana verkstäder, 25 miljoner kr., beräknas möjliggöra tillkomsten av ca 1.500 nya platser. Den s. k. halvskyddade sysselsättningen beräknas få dubbelt så stor omfattning som innevarande budgetår.

Näringshjälp och arkivarbete

Arbetsmarknadsstyrelsen vill höja de maximala bidragen för näringshjälp till handikappade, för att starta egen rörelse m. m. Styrelsen motiverar detta med att man för en rörelse numera behöver större tillgång till kapital — maximibeloppen i form av bidrag eller räntefritt lån behöver höjas från nuvarande 12.000 till 15.000 kr. Styrelsen vill även höja beloppen för de ersättningar som utgår till arbetsgivare för speciella anordningar på arbetsplatserna för att göra det möjligt för handikappade att utföra arbete. Inrikesministern förklarar emellertid att han inte vill gå med på varken höjning av näringshjälpsbeloppen eller bidragen för anordningar åt handikappade på arbetsplatserna. Han hänvisar i detta sammanhang till vissa tidigare förbättringar av näringshjälpen beslutade av 1968 års riksdag.

Däremot är inrikesministern positiv till inrättande av personliga tjänster för arkivarbetare, för att bereda fast anställning åt personer som sedan länge är sysselsatta i denna arbetsform "och därvid utträttar ett förtjänstfullt arbete". Samråd vid tillsättande av sådana arkivarbetstjänster bör sökas med statens personalvårdsnämnd.

STATUS

ger sociala och medicinska fakta
i lättläst form.

Kulturpolitik — glesbygdssöd

För de handikappades kulturella verksamhet föreslår utbildningsministern 2.575.000 kr — en avsevärd höjning jämfört med förra budgetåret då anslaget var 2.075.000 kr. Det gäller konsulentverksamhet, viss kursverksamhet, talböcker för blinda m. m.

*

Den så kallade glesbygdspolitiken innefattar även en rubrik med ett anslag på 5 miljoner kronor till speciella hjälpåtgärder åt handikappade och äldre, bosatta i glesbygderna. Det är Inrikesdepartementet, som handlägger dessa frågor och det framhålls att försöksverksamheten hittills visat att stora behov av stimulerande sysselsättning, hjälp och stöd, föreligger för handikappade och äldre. Två konsulenter för glesbygdfrågor har inrättats hos socialstyrelsen. Konsulenterna har besökt

glesbygdskommuner och konstaterat att många uppgifter finns; projekt av olika slag som dryftats behöver utvecklas. Möjligheterna för hemarbete har diskuterats med branschorganisationer, företagarföreningar etc. En kurs för arbetsledare för social hemhjälp har påbörjats. Vidare har man ordnat distribution av färdiglagad mat till äldre, en servicebuss har tillkommit för att förmedla hjälptjänster i hemmen, främst till sjuka, pensionärer och handikappade, en s. k. snöröjningspatrull praktiserats etc. En arbetsgrupp för glesbygdfrågor avser att under 1969 sammanställa en skrift om hithörande frågor. Huvudsyftet med skriften är att upplysa om de åtgärder som vidtas för att lösa problemen, om vad kommuner, frivilliga organisationer m. fl. kan göra på eget initiativ för att mildra svårigheterna ute i bygderna.

★ Ur Golners familjealbum ★

... Tankarna leder åt samma håll även om önskemålen vittnar om vissa skillnader eller generationsklyftor ...

HUR KONSUMERAR DU DIN FRITID?

Av E P E W E

Jag är lika maktlös som ett djur
i en inhägnad.
Någonstans finns människor,
frihet och ljus.
Bakom mig hör jag ljudet av
förföljarna,
Och det finns ingen väg ut.
(Pasternak)

Längtan efter personliga ägodelar ökar ständigt. Skapar då inte slitet för en te-
levisionsapparat, ett kylskåp, en sommar-
stuga, en bil en småborgerlig mentalitet?
När vi förverkligat vår dröm, när alla
önskningar är uppfyllda, sitter vi då inte
när vi kommer hem kväll efter kväll och
tittar på TV-programmen; isolerar vi oss
inte från massan genom att köra bil, in-
klämda i ändlösa köer och missar vi inte
alla sociala kontakter genom att bruka
vår frihet på detta sätt? Svaret är lätt att
ge och kan bara bli ett JA!

Om denna typ av människa gav Radio
Moskva i sept. 1960 ett svar som kan sä-
gas gälla för inte bara Sovjetunionen utan
också för samtliga industriländer i värld-
den:

"Sådana människor behövs inte.
— — — ändå betyder överflöd och
rikeredom åt alla en positiv social ut-
veckling och därför är det nödvän-
digt att veta hur vi skall använda
denna rikeredom utan att göra oss själ-
va fattigare i anden."

Könsfördelning

Mannen som konsument av fritid hör van-
ligen till gruppen passiva, medan kvin-
nan aktivare önskar ta del i de möjlighe-
ter som finns. Hon är också den pådri-
vande kraften, som anser avkoppling från
de dagliga sysslorna betydelsefullare än
mannen, som ofta inriktar sig på att skaf-
fa sig saker och ting vilka ibland kan
komma att spela rollen av en under fritid-
tiden fortsatt aktiv arbetsroll. De tekniska
tingen kan med andra ord sägas skapa
förutsättningar för yrkesarbete i hemmet
under fritiden. Inte alltid kan man därför
säga att tekniska hjälpredskap ökar fritid-
tiden:

"Mannen kan slösa pengar och
energi på ett hus ända tills det när-
mast liknar ett varuhus — — — Skryt-
konsumenten äger en måttstock var-
med han mäter andras ägodelar. — —
— De stora högtiderna i fritidens
'flykt uppåt' är av relativt kortvarig
natur: en föreläsningkurs; ett gäst-

spel av ett kringresande teatersäll-
skap; besöket av en kringresande bok-
försäljare. Att komma i kontakt med
dessa märkvärdigheter kräver en viss
ansträngning, och att anstränga sig
självt är ett tecken på förtjänstfull-
het. Man markerar rentav den för-
ändrade rollen med ändrad klädsel.
— — — Man kan då tala om en fritidens
sentimentalitet." (D. Reisman,
Den ensamma massan.)

Fritiden kan så som Reisman framstäl-
ler den anses vara en obetydlig biprodukt
till arbetslivet, vilket intar högsätet. Det
är också så att den enskilde får allt svår-
rare att behärska den och svårigheterna
kan återfinnas i att grupp tänkandet har
börjat försvinna och ett återtagande av
den isolerade familjen gör sig gällande.

Att sova på fritid . . .

är tyvärr nödvändigt för många människor.
Avstånden till och från arbetsplatsen är
betydande för många. Tröttande pendel-
resor kräver sömn. Många med jäkligt
arbete, övertid och extraknäck, "orkar"
inte så mycket på fritiden.

Den gamla förhatliga borgerliga stilen
där isoleringen inom familjekretsen inne-
bar ett avståndstagande från de utanför
stående har börjat utbreda sig i allt vi-
dare kretsar. Mycket beror detta på att
moderna tätorter försvarar, till och med
omöjliggör kontakter utanför den egna
familjen. Vidare bidrager avstånden till
och från arbetsplatsen till att minska fritid-
tiden trots att arbetstiden undan för un-
dan minskar. Tätorter av den typ som
breder ut sig över fem, tio och mera kvm-
mil håller således tvärtemot sociologernas
önskan att försvåra fritidsaktiviteter. Vi-
dare är det så att flertalet av s. k. kultur-
aktiviteter vanligen ligger kvar eller om
de nyinrättas placeras inom den gamla
stadskärnans ram. Det är därför inte så
underligt att samhällsplanerarna allt of-
tare ropar efter en möjlighet att revolu-
tionera boendemiljön.

Miljöpåverkan

"Även om det låter orimligt till att
börja med, så finns det familjer som
tänker var vi skall välja, en bil eller
ett barn? Och beslutet blir — en bil
— — — Vad är ett modernt liv utan
en bil." (G. Paloczi-Hovarth, Fakta
gör uppror.)

Är bilen då så betydelsefull för män-
niskan i det moderna samhället? Ja, med
tanke på reseavstånden har den sin bety-
delse och även om bilen förlorat något av
sin roll som statussymbol så finns åsikten
kvar inom de lågavlönades led. Under
fritiden har bilen som statussymbol kom-
mit att bli den dominerande vid sidan om
utlandsresan. Att tillbringa lördagen-sön-
dagen på landsvägen anses utgöra avkopp-
ling. Läkarna är dock överens om att så
inte är fallet. Bilen med kräver ingen
motion, något som är viktigt med tanke på
att allt flera människor i sitt dagliga ar-
bete inte tvingas till utnyttjandet av krop-
pens muskler. Denna undersysselsättning
för med sig en rad av problem, som har
ett direkt samband med den miljö indi-
viden vistas i.

"Från kulturpolitisk synpunkt må
bostadsplaneringen ta sikte på att ska-
pa rika mänskliga miljöer. Bostads-
områdena må utformas så att ung och
gammal, ensamstående och familjer
kan bo om varandra. — — — Bostads-
miljön skall ge ramen omkring män-
niskans liv vid sidan om arbetsplat-
sen. — — — Det blir där kommunen
som först och främst har ansvaret för

att möjligheterna blir utnyttjade (teater, skolor, parkområden, idrottsanläggningar, etc.) och kulturmiljön så rik som det är möjligt. — — — Vi menar att bostadspolitiken måste söka stimulera umgänget mellan familjerna och generationerna — — — att stimulera utbyggnaden av kulturinitiativ i den lokala miljön. — — — Samlingshus, idrottsanläggningar, strövområden och parker och naturfredade områden är exempel på viktiga kommunala åtgärder i den lokala miljön, vilka får stor betydelse för ett levande kulturliv." (Norske Arbeiderpartiets skrift Et kulturprogram til debatt.)

Individens ansvar

"Broder, du måste klara ut alltsammans inom dig själv. Annars kommer de att i dag säga dig att en sak är vit, du kommer att tro dem på nytt — — — Vad, låta dem tänka för dig, besluta för dig? Då går du dit de knuffar dig, göra som de säger att du skall göra? Det är att leva som fåren." (N. Dubovs novell Det svåra provet.)

Att själv välja sin fritid hör till de privilegier individen har, men ändå påverkas hon av "fritidskonsulenten, denne "guide" som vanligen har ekonomiska intressen i förströelser som den enskilde anammar. Utan att vara medveten om det utsätts hon av en masspsykos, som dirigerad ovanifrån (från de ekonomiska intressena!) bestämmer hennes fritid och om ex. resebyrån säger att "Alla var så nöjda förra året" eller "vid förra resetillfället" så tvingas hon godta detta då hon i förväg inte kan kontrollera om påståendet är riktigt. Vidare vet hon ingenting om den valda resan passar in på hennes personlighet. Även om hon inte skulle godta resan så tvingas hon av de övriga i ex. gruppen godta resan som trevlig just därför att hon utatts för påverkan. Den kollektiva reseledaren har inga som helst ambitioner att fungera som fostrarebildare.

Om gruppen förlorat av det ekonomiska utbytet så kan man vänta sig protest. Men detta sker inte så ofta och särskilt inte om arrangörerna utlovar "en bildande resa" och denna genomförs på krogar och nattklubbar — då blir majoriteten som regel enbart positiv. För dem är yttre påverkan betydelsefullare än ett personligt engagerande.

"— — — överallt där vi påträffar glamour hos det föremål som drar uppmärksamheten till sig, har vi skäl att misstänka en fundamental apati hos åskådaren." (D. Riesman Den ensamma massan.)

"Upptäckten" av att det finns olikvän-

kande människor som inte låter sig infångas i masskulturens rätlinjiga mönster har kommit att bidra till ett slags nöjeskris. Denna tog sig former som resulterade i en allmänt utbredd idoldyrkan som kom att skada sammanhållningen i och emellan grupperna.

"Det fria, skapande arbetet kommer att ge samhällsmedlemmarna en sådan djup tillfredsställelse, att begreppet fritid för dem kommer att associeras med fullständig sysslolöshet — — —. (Marxismen-leninismens grunder.)

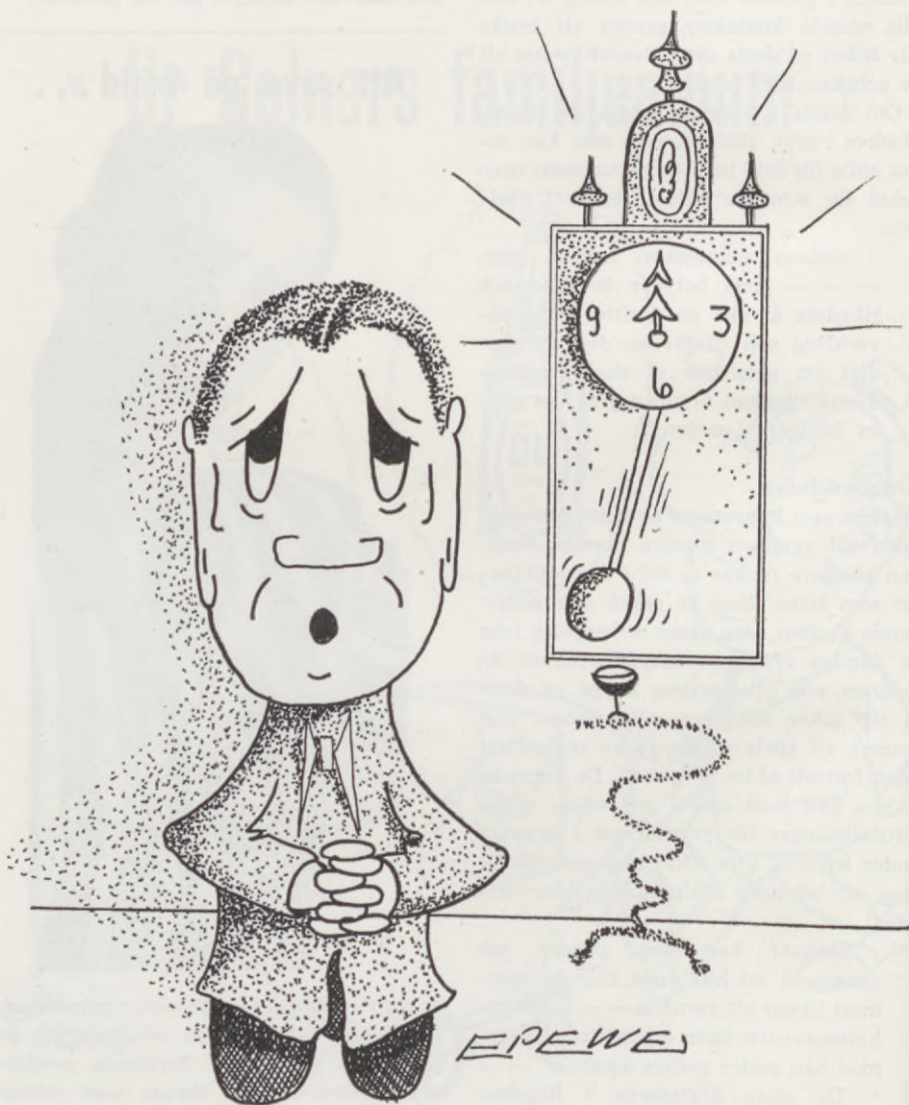
Denna åsikt blev ett faktum men i dag uppfattas "Det fria och ostörda handskandet med pengar, antingen av individen eller gruppen, beror på uppfyllandet av dess ålagda förpliktelser — — —. (Roosevelt.) detta som en helt privat an-

gelägenhet. Möjligen kan man anta att gruppernas splittring bidragit till detta och att affärsmannen insett att den individuella fritiden är en god inkomstkälla utan att den enskilde uppfattar aktiviteterna som sådana.

Nöjena

Idoldyrkan i vilken form den förekommer kan i det demokratiska samhället helt fördömas. Men ändå så spelar den en viss roll som ledande gestalt. Men oftast inriktar sig idoldyrkan till områden där det ekonomiska utbytet anses bli störst. Om idolen i stället kunde återfinnas i aktiviteter som vore av positivt slag, ex. bildande-fostrande, etc., så skulle formen vara helt acceptabel, men ur affärsmannens ögon skulle detta vara ett mänskligt sätt att hindra folk från att hysa — ur

Monolog i omställnings-samhället...

... och låt mig få behålla jobbet hela året!

affärsmannens synpunkt — felaktiga åsikter. Den ekonomiska frågan är i alla avseenden viktig, och man kan därför fråga som Anthony Crossland:

” — — — det stigande välståndet är den mest välsignelsebringande sociala utvecklingen i världshistorien; och jag protesterar mot deras missnöje som aldrig vetat vad fattigdom vill säga — — — Varför skulle arbetarna, i det ögonblick de kan skaffa sig bilar, semesterar och andra saker som de kritiserande har haft tillgång till under hela livet, bli anklagade för att vara feta och degenererade?” (The conservative Enemy.)

Det finns, trots den utjämning som skett mellan de olika socialgrupperna även i de främsta industriländerna en uppfattning som motverkar full utjämning och ett borttraderande av klyftorna. Utbildningen intar i detta sammanhang stor betydelse. Men man får inte överdriva dess betydelse utan snarare behövs upplysning om fritiden, vars ändamål ju är att skaffa den enskilde avkoppling. Upplysningen kan ju på samma sätt som förströelser i ex. TV föras fram men skall då inte enbart begränsa sig till hur vi reser, hur vi bor under fritiden, vilken film vi skall se, etc. utan bör vidgas till direkt fritidskonsumtion baserad på aktiviteter som inte bara ger förströelse utan som berikar. Det andra finner vi

”När vi slår upp tidningen vid frukostbordet — — — då kräver vi att den skall ge oss nyheter om viktiga händelser som inträffat under natten. Vi slår på radion i bilen, när vi åker till arbetet, och väntar att det skall ha inträffat något nytt sedan tidningens gick i press vid midnatt — — — Vi väntar oss nya hjältar varje årstid, ett dramatiskt genombrott varje vecka, en sällsynt sensation varje kväll — — — (W. Beckerman i The Economic Journal.)

Människan, hemmet, fritiden

”Det idealiserade hemmet är i själva verket ett uttryck för en romantisk livskänsla, ett i grund och botten sekulariserat förhållande till världen — — — hör direkt samman med att man allt mer drar sig tillbaka inom familjen. Privata världen krymper ihop, broarna till den stora världen rivs. Privatsfären saknar äkta impulser och innehåll — — — hans våning är den plats där han uppehåller sig efter arbetstidens slut — alltså under den s.k. fritiden.” (H. P. Bahrtdt, Die moderne Grosstadt.)

Vi fördömer tidigare generationers sätt att i hemmet fördriva fritiden. Detsamma gör vi i dag men nu utan aktivare syssel-

STATUS JULBILDKRYSS 1968

Pristagare:

- 1:a pris kr. 50:—, fru Eva Palmqvist, Al-bogatan 7, Kristianstad.
- 2:a pris kr. 25:—, fru Elsa Hansson, Grängsgatan, Svedala.
- 3:e pris kr. 15:—, fru Signe Eriksson, Lövön, Kode.
- 4:e pris kr. 10:—, fr. Valborg Nylander, Väktaregatan 11 A, Falkenberg.
- 5:e pris kr. 5:—, fru Ulla Stålklinga, Snoskostigen 16, Hägersten.

Tävlingsredaktionen vill gratulera de fem damerna till prestationen att ha lyckats placera sig i topp på prislistan. Herrarna får tydligen äta lite mindre av julmaten för att hänga med. Inte en av de manliga kollegerna på tävlingsbanan kom med till "slutspelet". Det förefaller ha varit ett svårt julbildkryss också denna gång — inte mindre än sju av de först dragna lösningarna stupade bl.a. på prepositionen "på" och tävlingsredaktören

misströstade ett tag om att få fram några riktiga lösningar. Att det sedan visade sig att fem damer ändå hittade rätta ord så småningom understryker damstyrkan ytterligare i detta bildkryss. Vi bugar oss — och gratulerar ännu en gång!

Lösning:

P — M — STEGE — PAKET — AVISA — REN — VARGAR — SNIDA — AVELSDJUR — IS — A — LEO — NÄT — BATHAMNARNA — SPEGLA — TEJP — KLAGAR — PLASK — STRUT — OTTAR — PI — AR — A — LIMMAT — R — Å — K — KÄ — RETAS — ANA — GRISAR — LÄN — STÅR — FÖR — DÖRR — BON — SKED — MARY — ORRE — RAKAS — TÖLPEN — NKI — AV — L OTÄT — SNARADE — GLI — EO — DIVAN GRANEN — A — VAGA — ORAN — BRINNER — GAVEL — GRANNE.

Nu tar 'folk som vet' REVIGÖR TONICUM

Maten har vinterhalvåret lägre halt av vitaminerna A och C m.fl. Genom lagring, kokning, återuppvärmning kan ytterligare vitaminer förloras. Men en matsked REVIGÖR Tonicum har alltid hela vitaminbehovet för ett dygn. Även i tablettform 100 resp. 225, som är NY familjeförpackning, trevlig vid dukning (tömd blir den kryddbuk, vartill hylla kan fås!). Det allsidiga REVIGÖR finns på apotek receptfritt och i hälsokostaffärer.

AB CARLS-BERGH BOKEMISK OCH FARMACEUTISK FABRIK

Följ aktuell medicin och socialpolitik genom att prenumerera på Status

▼

Prenumerationspris: helår 20:—, halvår 11:—

Postgiro 95 00 11

sättningar. Hemhantverket är numera dött, hemmabiografen har övertagit dess roll. Det inaktiva livet breder ut sig samtidigt som miljöförstöringen påskyndas genom att myndigheter underlåter att insätta verk samma medel-metoder mot den. Samhällets omdaning går nu inte mot det bättre. Utvecklingen har avstannat, lik-

giltigheten omfattar allt och alla. Samtidigt börjar den enskilde höra av sig med krav om möjligheter att rätt och effektivare nå fram till avkoppling i frisk natur och miljö. Inaktiviteten som här mest behandlats kan kanske komma att utbytas i aktivitet just därför att vår omvärld håller på att förstöras.

— Matsedeln har blivit ett recept den också, sa en kund på en krog, då han tyckte matsedeln rörde sej med allt för krångliga beteckningar. Ja, utan tvivel är väl födan den bästa medicinen för oss människor. Så kunden vid matbordet hade faktiskt rätt. Att äta en för våra omständigheter väl avpassad mat är säkert den bästa förebyggande vården. Matsedeln kan bespara oss sjukdagar, receptbelagda mediciner, tidsförlost och ohälsa. Om vi äter på riktigt sätt.

Att diskutera mat är att röra sig på ett vetenskapligt plan. Det finns många krångliga ord om mat. Men det är spännande också att gå på upptäcksfärd i kostens teoretiska sammansättning, parallellt med att man går till snabbköpet och plockar åt sig matvarorna. Statens institut för folkhälsan har en del intressanta skrifter. Tyvärr läses nog denna information allt för litet i våra kök. Vissa föreställningar om fett och vitaminer skulle behöva friskas upp med den sakinformation vi kan få om våra födoämnen, inte bara några lösryckta formuleringar om vissa saker som virvlas upp i den dagsaktuella debatten. Vi blir ofta informerade då "någonting händer". T. ex. då vi i stora tidningsrubriker, vanligen någon aftontidning, ser att "äggen innehåller kvicksilver". För att nu inte tala om fiskarna i våra vatten!

För många äldre människor, som numera tillfrisknat från en lungtu-

berkulos, måste det vara lite underligt att läsa om all "fettets förbannelse och farlighet" vi numera ställs inför i den dagsaktuella debatten. För bara några årtionden sedan ingick i sanatoriekuren på de äldre sjukhusen att "fettet" var ett effektivt försvarsvapen mot de aggressiva tbc-bacillerna. Det fanns patienter som i den fasta övertygelsen om att "äta sig friska" trissade upp sin kroppsvikt på ett fantastiskt sätt. Många såg faktiskt ut som uppumpade ballonger, då de lämnade sjukhusen efter fullbordad kur. Hur länge denna kroppsvikt bestod i den ofta krävande verkligheten utanför sjukhuslivets medicinska miljö är en annan historia vi inte ska syssla med här.

Tron på fettets "läkekraft" hängde till stor del samman med att behandlingsschemat i övrigt under den äldre sanatorieepoken mest bestod i liggturer och måltider plus många nypor barrskogsdoft. Därefter var man mycket noga med att förlägga tuberkulosjukhusen till barrskogsklädda höjder. Sedan kom de moderna behandlingsmetoderna med effektivare operationsteknik och kemoterapi och "fettets välsignelse" kom i bakvatten för allt nytt som sprängde ramen för den gamla sanatorielunken.

Därmed är inte sagt att ett gott hull, dvs. en kroppsvikt som håller sig inom rimliga proportioner, inte

Skummjolk och potatis är lågkalorifödo- Men om vi äter stekt potatis får vi genast mera kalorier i oss. På så sätt kan man "dolda" kalorier, genom matens tillredning, med. Tänk på sockret som användes i så många saser, stekflott och sådant vi piffar upp ammanhang!

Medan våra förfäder måste gå på jakt i skogarna för att få fatt i ett par magra harar, så behöver vi bara kliva in i snabbköpet för att få vår fläskkotlett (ur skriften "Rör på Dig Åt rätt Må bra")

Medicinskt om matbordet

Debatten om vår mathållning bara livligare, fast tendenser finns till bättre tankeutbyte även på område. Hur många kalorier behöver vi? Energigivande näringsämnen är främst fett, kolhydrater och protein. Och de kalorier vi tar in men inte förbrukar — de avsätter sig som fett.

Vi måste komma ihåg att alla "överskott" kalorier leder till fettma. Arbetets art och vårt temperatursätt att bete oss, inverkar på kaloriförbrukningen. Den ivriga personen som far omkring, "flänger", är mycket rörlig, förbrukar många kalorier bara på själva sitt sätt att vara.

skulle vara ett visst styrkebälte också för dagens, kemoterapifälste patient, när han går ut i livet och fattar verktygen på nytt i aktivt samhälls- och arbetsliv efter sin sjukhuskur. Det kan vara välgörande att lyssna till vad professor Erik Hedvall, Uppsala, säger i sin bok "Tuberkulos" om mathållningens betydelse: "De lungsjukas mathållning bör vara riklig, men därmed avses icke gödning. Man strävar endast efter, att få patienterna upp i en något högre kroppsvikt, än som är för åldern vanlig. Kalorihalten är därför vid våra sanatorier högre än på andra sjukhusavdelningar."

I dagens samhälle har dock fettman blivit ett mer eller mindre latent hot mot vår folkhälsa. Hjärtkärlsjukdomarna står här i förgrunden. Matsedelns reformering blir ett allt mera aktuellt krav för många människor med risk för övervikt. I Folkhälsoinstitutets skrift (1965:7: Vår föda) läser vi följande, strängt sakliga sammanfattning av fettmans roll i vårt samhälle: "Betydande övervikt är vanlig i vårt land hos män och ännu mer hos kvinnor från omkring 40-årsåldern. Detsamma gäller andra högt utvecklade länder. Det ökade välståndet med stigande konsumtion särskilt av fett, den starka inskränkningen av det tunga kroppsarbetet och den allt större användningen av motordrivna transportmedel kan förmodas gynna uppkomsten av övervikt". Folkhälso-

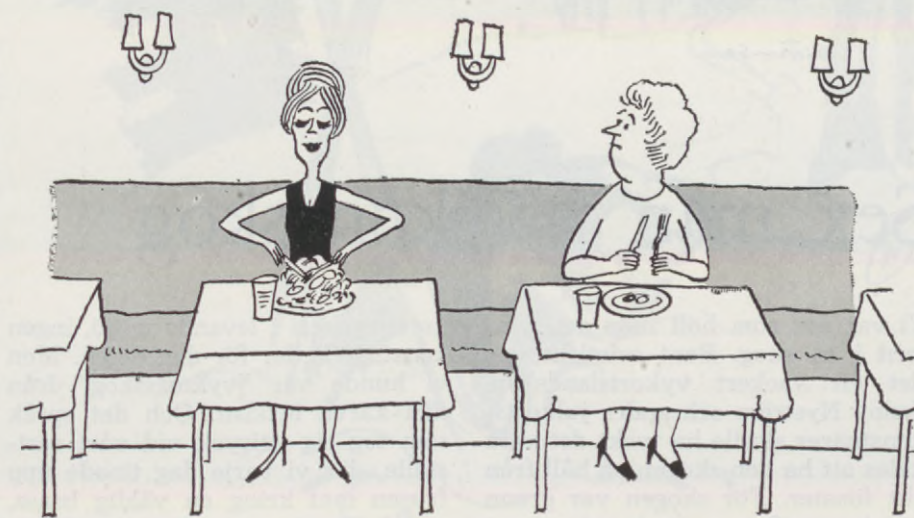
institutet framhåller vidare att "kostvanorna har ej hunnit anpassa sig till de förändrade förhållandena". Den slutsatsen kan vi säkerligen vara fullständigt eniga om.

Oavsett var vi hör hemma, yrkesmässigt eller geografiskt, finns det alltså goda skäl att titta på sin egen matsedel. Det finns, som sagt, mycket saklig information om vår födas beståndsdelar och sammansättning. Gå gärna själv på upptäcksfärd i matbordets mysterier! Det kan vara minst lika spännande som att lösa de bildkryss en stor del av svenska folket knäpar med på sin fritid. Var har vi de så ofta nämnda "vitaminerna"? Kort sagt kan sägas att vitaminfamiljen är stor, men inte mindre spännande att lära känna för den skull. Som ledning kan också ges det här grundskemat för de näringsämnen som behövs för liv och hälsa, för kemisk uppbyggnad och fysiologiska funktioner i vår kropp:

- kolhydrat
- fett
- protein (äggvita)
- mineralämnen
- vitaminer
- vatten

Forts. å sid. 20

En tysk undersökning visar att mannekänger behöver många kalorier — kan ifråga om kaloriförbrukning närmast jämföras med kroppsarbetare i tunga yrken (ur skriften "Rör på Dig Åt rätt Må bra")

Text: KI-LO-WATT

Teckningar: SVEN BJÖRNSSON

samtalsämne. "Knoppen" som varit dräng hos en adelsman söderut ville göra gällande att vi ändå var fria människor, jämfört med vad han provat på. Söderut var man mera mjuk i ryggen mot överhet. Och lorten i ladugårdarna, år ut och år in, var dystert. Visst var snön kall, men vit och ren, kylan i kläderna bättre än ladugårdsdoft, som aldrig gick ur. Och så överheten... Våra förmän i skogen krävde ingen större artighet. Man kunde stå rak i ryggen och syssla med sitt jobb, inte ens låtsas om att det fanns en förman i närheten. Och käftan på överheten söderut var inte så tystlåten som här uppe i norr. Här grälade inte överheten, dom bara tittade långt och gick sin väg. Söderut kunde man bli inkallad på kontoret och få sig en riktig nedskällning... här i norr tittade man bara, knep ihop munnen och gick.

◇

Nu undrade Ture vad det skulle vara för mening att "kalla oss till kontoret". Det låg ju flera mil från vår skog. Och då skulle ju jobbet stå stilla i flera dagar. Så var det inte söderut, där ladugårdar och "kontor" låg på samma gårdsplan. Och Ture tittade försmädligt på Knoppen, sen var munhuggningen i full gång, vi andra föll in. Utom en som mest satt och lyssnade, slängde frusna pannkaksbitar till småfågarna, som tack vare hans givmildhet befolkade raststället med sång och musik varje gång vi kom.

◇

Ture och Knoppen körde på med sina jämförelser, söderut och i norr, och vi andra högg in ibland. Om vi fick en syl emellan förstås. Ture hjälpte Knoppen att valla skidor, lärde honom att åka med. På det hela var de två goda kompisar, fast de tråkade varann i "norr" och "söder". Men vi tyckte allihopa att då Knoppen kommit hit upp till oss i snön, kylan och eländet, så var det en eftergift åt oss. Sedan var Knoppens tal så runt och hemtrevligt, han hände och sjöng då vi åkte skidor till kojans fram och åter varje dag. Trots att han ramlade i backarna och for illa. Men Knoppen var rund och

Björnsson

Sex man i vykortsskog

Vi var sex som höll ihop den vintern i en skog. Rent estetiskt var det ett vackert vykortslandskap. Jenny Nyström och andra julkortskonstnärer skulle ha tyckt det vara kalas att ha den skogen på håll från sitt fönster. För skogen var grann att rita av. Om man satt i ett varmt ombonat rum och hade beställningar på julkort man tillverkar i tätorter. Vi hade aldrig sett ett vy-

kortstryckeri i levande miljö, ingen konstnär heller för den delen. Men vi kunde vår "vykortsskog" från den kärva insidan. Och det språk som tog sig uttryck vid vårt rastställe, där vi varje dag tinade upp frusen mat kring en väldig brasa, var heller inte mycket att skryta med ut estetisk synpunkt.

Hatet mot dem som styrde och ställde i samhället var ett ständigt

... han hade knåpat ihop en gitarr, ett riktigt musikinstrument, låda med riktiga strängar och allt!

bastant och tålde en hel del, både fysiskt och psykiskt. Han var påhittig också. Med några strängbitar gjorde han snaror och fågade skogsfågel. Hur han kunde få fåglarna att fastna i snarorna förstod inte vi andra. I våra trakter begagnades inte snaror. Det ansågs fegt. Men Knoppen menade att riktigt gjorda snaror, som han lärt sej göra, var "en smärtfri död" för skogsfågel. De drog åt själv". Och det bästa av alltihop: Knoppen kunde laga mat av skogsfågel, var haj på matlagning, givmild åt oss andra. Sånt förlät mycket. Även om man föraktade snaror. — En vacker dag sitter du själv i snaran, "går mot en smärtfri död", sa Ture till Knoppen, då han tog de nyvallade skidorna och for iväg till byn. För där hade knoppen själv blivit snarad av en bondtös, som tyckte om en prat-sam sydlänning.

Vi var som sagt sex i skogen. Den femte var mest intressant i alla fall. Han var en mystiker. På kvällarna satt han och knåpade med träbitar och vi kunde aldrig få ur honom vad det skulle bli av knåpet. En dubbelhelg på vårsidan, då vi andra varit nere i byn, hade verket gått mot fullbordan. Den femte, som matade småfåglar i vardagslag, han tade mest ogillade Knoppens fågel-snaror, pysslade också med sträng. Det hade vi sett, men inte var det fråga om att snara skogsfågel. Nej, han hade helt enkelt byggt en gitarr, ett riktigt musikinstrument, låda med strängar och allt! — Där va som bondan, sa Knoppen. — Du är ju "gitarrbyggare". Det låg beundran i Knoppens röst, för han hade ju inte väntat sej att den femte,

som egentligen hette Anselm, var en sån finsnickare. Han hade smusslat och lurat oss i många veckor — nu såg vi i alla fall att träbitarna och strängstumparna var en riktig gitarr. Styvt gjort av en som varit på femte plats, i bakvatten mest i gänget, inte gjort sig så värst förut. Knoppen erkände, som den gode sportsman han var, att det var vassare att "bygga musikinstrument" än att snara fågel med strängarna.

Och om det här var själva tråden eller "strängen" i vad som hände bland oss på skogen den vintern, vore det klokt att sätta punkt. För det här var det bästa i vykortsvärldens insida, där ryggvärk, fotsvamp, förkylningar, magont och allsköns besvärligheter härjade ofta bland oss sex, som slet hårt i kölden och

förbannade våra förtryckare i om-bonade kontorslokaler. Fast bättre yrkesfärdigheter fanns ändå bland oss, färdigheter som låg outnyttjade, för vi var dömda till grovjobb i kylig miljö. Vi sex var inpressade i ett enda yrke, gemensamt för alla och utan återvändo; att slakta ned vacker vykortsskog i köld och snö. Inte ens Knoppen sa ett ord om att det fanns flera yrken att välja på söderut. Han hade bytt bort ladugårdsmiljön mot vit vykortssnö och innan vi skildes framemot påsk hade han snarats in på nytt i bondesamhället. Fast nu var det fråga om besittningsrätt till bondejord via äktenskap. Och det är ju något annat än att vara dräng söderut. Gitarrbyggaren for till spanska inbördeskriget på vårsidan. Vi fyra som var kvar for på vägjobb söderut på order från socknens arbetslöshetskommitté.

... hiade och sjöng då vi åkte skidor till kojan varje dag, fram och åter, ramlade i backarna och for illa. Men Knoppen var rund och bastant, tålde en hel del, både fysiskt och psykiskt ...

Jerry vår tuffe hund betar sig...

Nu hade vi bestämt oss mamma och jag, vi skulle ha en schäfer, men min far hade inte bestämt sig: Schäfrar är farliga, sa han, dom är ena riktiga vilddjur, och man kan inte ha något med dom att göra om man inte ska ha dem till arméhundar.

Men jag hade drömt om en schäfer,, grann, kelig, mjuk och vänlig, en liten pusshund skulle han vara trodde jag. Mamma hade haft en schäfertik förut, hon sa att den var trogen, gullig, och en underbar vakt-hund. Det är möjligt att tikar är sådana, men Jerry var en hanne, — en yr, vild och glad gosse, med en alldeles egen vilja.

Från den dag han kom in i vår familj hade vi inte längre någonting att säga till om, åtminstone inte i hans ögon.

Han kom med tåget, när buren med honom stod på perrongen närmade sig min man och jag som indianer på krigsstigen.

Jerrys långa öron syntes ovanför buren, de var ljusgrå och spetsiga. En smidig varg steg ut på Södertälje godsstation och spred skräck och fasa omkring sig. Två stadsbud tog skydd bakom en dörr som de snabbt låste. Själv gick han dovt morrande omkring oss i cirklar, och trotsade alla försök till närmanden, då visade han bara sina perfekta hörntänder i ett varnande grin med uppdragen överkäke.

Mamma och jag hade alltid varit mycket för sällskapshundar, sådana som man kan ha i soffor, mjuka uliga och tillgivna.

Jerry var varken det ena eller det andra, han var en överraskning. När han tog ett språng upp i mitt knä och inbillade sig att han var en knähund hade detta katastrofala följder, hela bordet höll på att välta med kaffebrickan. Samtidigt satte han sina vassa bisingar i min arm för att leka litet.

Han lekte ofta så, snabba hugg längs efter hela armen var en mycket populär lek.

På natten sov han i mitt rum med halva kroppen under sängen för att skrämman livet ur mig.

Först sov han och snarkade så man trodde sig veta precis var man hade honom. Men plötsligt var han klarvaken för att mitt i natten åla sig fram och leka frontanfall.

När min man kom sent hem första kvällen Jerry var hemma, anföll han honom direkt så fort han kom in i hallen. Jerry lät då höra ett otäckt dovt morrande långt ned i strupen, raggen reste sig på hans rygg, svansen piskade ruskigt.

Av MARIANNE HELLMÉR

På morgonen vaknade jag av en len våt hundpuss på munnen, sedan drogs mitt täcke ned på golvet, och en piggelin schäfergosse vräkte sig upp i sängen med hela sin tyngd och borrhade in nosen vid min axel.

Jag gick upp, och han sträckte ut sig i hela sin längd och nafsade på filten. Hans morgonhumör var prima, jakten efter trädgrenar gick runt runt i skogen vid villan som på en bättre cirkus.

Och den slutade med hoppuppvisningar över trädstammar.

Den gick så till att den aldrig gillats vid en dressyrävlan, men var hans egen speciallek.

Han rusade rakt på mig, hoppade upp och satte tänderna i min överarm med ett grepp som statspolisens nog gillat vid jakt på storförbrytare.

Han var en varg framförd i frihet, och jag var en dum liten matte som han rådde över.

På dagen satte jag mig vid min skrivmaskin för att göra en del artiklar klara, dagen var min trodde jag, men dagen var Jerrys.

Inomhus förde han ett alldeles eget regemente.

Han tog allt, nåldynor, läppstift, kuddar, tofflor mjuka som hans egna tassar, och allt slets i bitar och slängdes i hörn och bakom möbler.

Stora otäcka köttben gömdes under huvudkudden som var hans privata skaffereri. Lade jag mig i denna lek, bet han mig blågul i armen, hoppade upp i soffan och hade motanfall med blottade hörntänder.

På kvällen var han trött, gullig och hjärtesnäll, då sjönk han ihop på mattan med en sidensvart nos mot min fot och sömnigt kisande ögon.

Han var Jerry, snäll hund som inte menade någonting, ett trött hundbarn som somnade från leken med en sula i munnen, och jag kunde pussa honom så mycket jag ville, han var för trött att protestera. Men

Forts. å sid. 20

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Skinn, läder och pälskinn för alla ändamål.

Verktyg och tillbehör för skinn- och läderarbeten.

Arbetsatser i rikhaltig sortering.

Sadeljord såväl mönstrad som enfärgad i 30 färger.

Väskhandtag i pärlbambu, rotting, trä och metall.

Mosaik i olika utföranden.

Pärlor och Stenar av trä, glas, kristall och metall.

Halsbandslås; Broschnålar och Manschettknappmekanismer i olika utföranden.

Silvertråd och silverplåt i olika former och dimensioner.

Tänger för trädarbeten.

Begär prislista och prover. Vi sända gärna påseendesändningar på öppet köp.

Firma **SUNE ENGLUND**, 701 04 Örebro

Postbox 266

Tel. 019/12 09 14, 12 10 95

De fyra

GUSTAV SCHÜLER

I svensk tolkning av Nils Ekman

På storkalas en bonde farit har.
Hans jungfru är i huset ensam kvar.

Hon under natten rycker häftigt till.
En bultning? Någon in i huset vill?

En rövare i kammardörren är:
"Fort hit med pengar! Vi är fyra här!"

Och som hon var hon upp ur bädden
sprang.
Mot tjuvlyktan hennes hårsvall
klang:

"Jag är ock fyra", skrek hon,
"här i dag:
Gud Fader, Son och Helge And
och jag!"

Och lyktan krossades och jungfrun vann.
Och rövaren försvann.

G. Schuler

■ JERRY VÅR TUFFE HUND...

Forts. från sid. 18

nästa dag var han lika tuff igen, han sprang ifrån mig i skogen och kom inte tillbaka förrän jag kallade på honom med ynkelig röst. Då trodde han att jag gått vilse och då kom han i sporrstreck med en trädgren mellan tänderna.

Han var en gosshund och alla han mötte var livrädda för honom.

— En schäfer, sa dom och smög förbi med skräck i blicken.

Men han blev oss övermäktig, vi sålde honom till en familj som var van vid schäfrar, och hade ännu större skogsområden att leka i... Men ibland när jag går i skogen minns jag honom som han kom rusande ned för berget med ögonen lysande av livslust, den blanka pälsen, den svarta nosen som puffade mig vaken på morgonen, och då viskar jag som för mig själv i den vindstilla morgonen — Jerry, snäll hund...

Men skogsstigen ligger öde i solen, och det är inget hundskall som tonar bort över skogstopparna, det är bara vindens lek med träden...

■ MEDICINSKT OMKRING...

Forts. från sid 15

Alla de här ämnena ingår i vår kropp — mest vatten, hela 63 % — och det gäller att underhålla beståndet med hjälp av matbordets gåvor. Fettet är energibildaren nummer ett, fett måste vi ha, men i hur stora mängder? Hur är det med balansen — mellan aptit, rörlighet, och energiförbrukning på Din egen matsedel?

Ämnesomsättningen i vår egen kropp, varifrån vi hämtar vårt livsviktiga bränsle, i vilka födoämnen "bränslet ingår och i vilka mängder, är sannerligen en problematik vi borde vara väl införstådda med. Sakkännenheten om bilens beståndsdelar, rostskydd och smörjmedel, är ofta häpnadsväckande stor hos svenska män och kvinnor. Men det egna maskineriet, människans egen kropp och dess driv- och smörjmedel, verkar inte alls vara ett lika kärt undervisningsämne i dagligt tal. Vi har mycket att hämta in på det senare området. Bättre på Dina "matkunskaper" samtidigt som Du pluggar in körkortsprov och vägmärken! Din kropp är lika nödvändig för existensen som bilen — eller hur?

Landskronaföreningen firade 30-årsjubileum i nya lokaler

De hjärt- och lungsjukas förening i Landskrona har fått nya och större lokaler i slutet av förra året. Samtidigt kunde föreningen fira en 30-årig tillvaro under eget tak i sitt nya hem. Det var ett glatt och populärt dubbeljubileum för en förening med växande medlemsantal.

— Vi bedriver i dessa lokaler först och främst terapi- och kursverksamhet, berättar Evert Mathiasson, föreningens ordf.

För närvarande pågår två olika kurser, en i flamsk vävnad och en i porslinsmålning. Dessutom står ju alltid vävstolarna framme i lokalerna, så att vem som helst kan använda dem.

De nya lokaliteterna å Pilängsrundeln omfattar ett mötesrum och

en kurslokal, där vävstolarna finns. Dessutom finns kök, pentry samt kapprum.

Föreningen håller sin expedition öppen på kvällstid för att få bättre medlemskontakter. Centralorganisationen i Malmöhus län var representerad vid lokalinvigningen. Ett 60-tal medlemmar hade mött upp trots julbrådskan, vilket visar att föreningen har ett gott grepp om sitt arbetsfält.

Det kan nämnas att Malmöhus län har ett 10-tal föreningspunkter med god aktivitet på alla håll, trots all konkurrens med andra aktiviteter. Vi gratulerar och önskar god fortsättning.

ADRESSLISTA ÖVER KONVALESCENTHEM

Helårshem:

Konvalescenthemmet Björkefors,
686 00 Sunne (Värmlands län)
Husmor, tel. Sunne 0565/271 65

Fjällfarargårdens Konvalescenthem,
Postfack 46, 830 10 Undersåker
(Jämtlands län)
Föreståndare, tel. Undersåker
0647/300 11

Fritidsgården Ramnås,
Postfack 42, 310 70 Torup
(Hallands län)
Husmor, tel. Torup 0345/201 38

Konvalescenthemmet Asen,
286 02 Örskelljunga
(Kristianstads län)
Husmor, tel. Klippan 0435/600 09

Sommarhem,

öppna maj-september

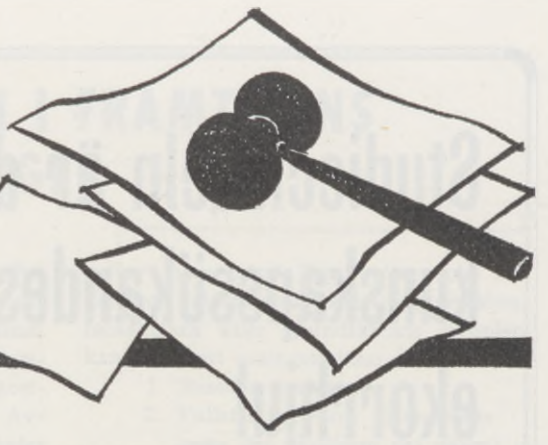
Svanholmens Vilohem,
(Malmöhus län)
Föreståndare, tel. 0479/117 14

Långasjöns Semesterhem,
290 72 Asarum (Blekinge län)
Husmor, tel. 0454/260 11

ANSÖKAN OM PLATS
göres direkt hos hemmet. Ansökan om bidrag till vårdavgiften sker på särskilda formulär hos Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka, Box 3196, 103 63 Stockholm.
Tel. 08/20 09 23 eller 20 09 24.
Hemmen förmedlar konvalescentvårds- och rekreationsvistelse för lungsjuka och f. d. lungsjuka. Även hjärtsjuka, astmasjuka m. fl. kan på läkares ordination och inrådan beredas plats.
Lungsjuka husmödrar kan även erhålla bidrag till hemhjälp under sin konvalescentvistelse. Ansökan sker genom kurator.

RHL INFORMATION

Ja, det finns något som heter skolplikt...

A skolplikten den är nioårig den, säger mamma. För mej blir det lek-skola först, lite pyssel å plock, sen börjar det på allvar — med skolplikt i hela nio år! Men hur är det med pappas gamla rostiga skolkunskaper, länge sen han gick i skola nu. Behöver han inte vuxenutbildning för å hänga med i allt nytt på jobbet?

"Utbildningsverige" är en mångsidig skola. Utbildningsmöjligheterna är ofta inte lätt för den enskilde att överblicka. Ekonomin är ofta en svår tröskel för den vuxne då det blir fråga om att skaffa sig kunskaper och utbildning.

Men vuxenskolan är på väg! RHL-information vill här i korthet trycka på den vuxnes bildnings- och utbildningsbehov. För att utveckla sig själv och komplettera yrkeskunskaperna.

Vuxenutbildning — det är "skolan" i vårt rörliga omställningssamhälle. Inte minst för oss som är, har varit eller är på väg att bli yrkesmässigt handikappade i dagens arbetsliv. Bättre kunskaper är försvarsvapen på arbetsmarknaden, för att få ett lämpligt jobb eller hålla sig kvar på den arbetsplats man redan har.

Det vi säger på följande sidor är ingen fullständig studie- eller yrkesorientering. Vi har försökt ställa frågan till eftertanke i RHL-information denna gång.

Du som funderar på yrkesutbildning, försök få önskemålen bedömda i relation till dagens arbetsmarknad och den arbetskraft som efterfrågas! Utnyttja den vägledning t. ex. arbetsförmedling kan ge om kurser och utbildningsbidrag innan Du startar!

Studiecirkeln är de kunskapssökandes ekorrhjul

Går man omkring med ett tärande behov av studiestimulans, folk att diskutera "problem" med, ska man gå på studiecirkel. Ja, det är bara en aspekt på studiecirkeln, en form för kunskapssökande med kattens sju liv mitt i TV-åldern. Studiecirkeln dog inte då alla andra kunskapsaktiviteter, lyssnande och tittande fick oss i sitt hjärngrepp. Många har kanske skojar med studiecirkeln, ansett den som en sorts "pratform" för ytliga kunskapsinformationer. Exempel finns naturligtvis på dåliga studiecirkelklar, men förmodligen skulle en forskning på bred front visa att studiecirkelfolket är en verklig elit — "landets lågor" för att tala med Harry Blomberg.

Det vore synd om man bara såg studiecirkeln som statistik, antal, deltagare och ämnen. Det finns säkerligen exempel på många "dåliga" studiecirkellever, sådana som "la av" ganska tidigt, visade föga kunskapsprov vid de få tillfällen de var med i cirkeln. De kanske inte fann vad de sökte just i den cirkeln, men de fortsatte att läsa i någon annan form. Sedan de skakat av sig besvikelsen. Liksom ifråga om så mycket annat kan man hamna i ett studiegång, där man inte trivs. Trots att säkert de flesta cirkelledare gör sitt bästa för det kollektiva välbefinnandet hos de studerande. En misslyckad elev i en cirkel kanske rent av blev en studiebegävnings på något annat håll. Det är sånt som är det tjusiga med allt frivilligt studiearbete.

För alla som ev. tvivlar på studiecirkeln förmåga att fånga verkligt studieintresse finns fakta om dess kraft och effektivitet som studieform. År 1966/67 redovisades drygt 134.000 studiecirkelklar med sammanlagt 1.380.000 deltagare. "Antalet cirkelklar tenderar att öka varje år", skriver Skolöverstyrelsens informationssektion. Vi

Under trivsamt samvaro i en studiecirkel kan man friska upp äldre skol-kunskaper, få nya aspekter på tillvaron, ett rikare fritidsliv. För många kan denna studieform väcka slumrande kunskapsbehov, kanske rent av ge de första impulserna till kunskapsförnyelse yrkesmässigt sett i vårt rörliga vuxenutbildningssamhälle.

kan vara lugna. Studiecirkeln är seglivad. Även i TV-åldern.

För dej, som vill ha fakta, kan nämnas att det finns regler för studiecirkelklar för att de ska vara berättigade till statsbidrag. I korthet kräves följande: lägst 5, högst 20 deltagare. En cirkel skall omfatta minst 20 timmar, fördelade på minst 10 veckor (vissa undantag finns från dessa grundregler). Skolöverstyrelsen har en särskild folkbildningsbyrå, en central myndighet för fördelning av statsbidrag m.m. Studieförbunden står i regel som främsta förmedlare av statsbidragen till studiecirkelarna.

Vad kan man läsa i en studiecirkel? "Allt" skulle man helst vilja svara för enkelhetens skull, men för den vetgirige kan vi ändå tala om att estetiska ämnen (musik, konst, teater, litteratur m.m.) dominerar, liksom språk samt ämnen på samhällssektorn (samhällskunskap av olika slag, ekonomi etc.). Det finns inga centralt fastspikade kursplaner. Studiecirkelklar ordnas av lokala organisationer och respektive studieförbunds ledning (studierektor) godkänner cirkelns studieplan. Vanliga studiecirkelklar är i allmänhet inte kompetensinriktade kurser, men det finns en speciell form, universitets-

cirkelklar, som arbetar på universitetsnivå utan att för den skull kräva formell kompetens för universitetsstudier av deltagarna.

Med dessa korta fakta om studiecirkeln hoppas vi att Du instämmer med oss: studiecirkeln är ingen "pratbubbla", den vill ge oss modern och mångsidig orientering i kunskapernas mångfald. Och en studiecirkelkontakt kan vara inkörsporten till nya upplevelser för Dig — i böcker och mer eller mindre matnyttiga kunskaper, kanske rentav en ny livsstil, ny och frisk livsvilja!

Låt inte Dina latenta kunskapsbehov själv dö — gå med i en studiecirkel. Den öppnar Dina fönster mot livet och utvecklingen!

TÄNK PÅ
HJÄRT- OCH LUNGSJUKAS

BLOMSTERFOND

Postgiro 95 00 11

VUXENUTBILDNING — JÄTTEN I FRAMTIDENS UTBILDNINGSSVERIGE?

Yrket för livet, en utbildning som "håller" i många år. Det var receptet i vår ungdom. I datateknikens samhälle blir det annorlunda. Våra kunskaper behöver ständigt förnyas. Kanske utvecklingen gör vårt jobb överflödigt, och om inte det går så långt så "förändras jobbet" — man måste lära mera för att hänga med.

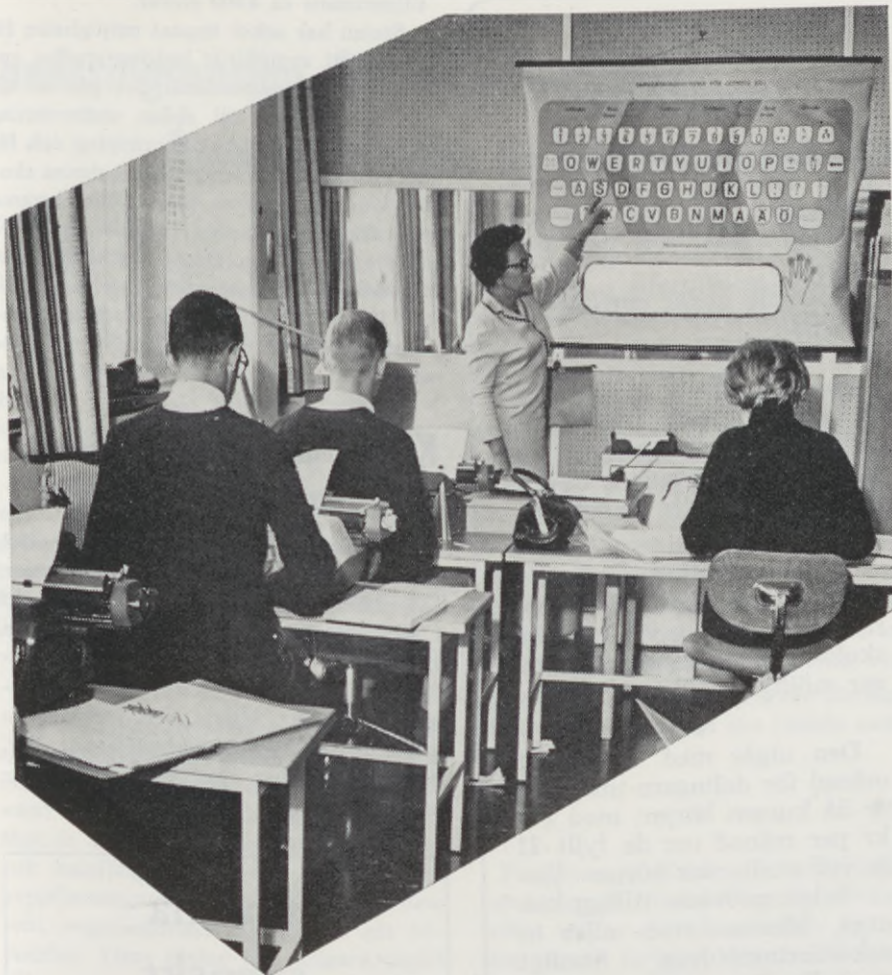
Vi blir med stigande ålder mer eller mindre handikappade, yrkesmässigt sett, om vi inte bättrar på våra kunskaper. Nationalekonomiskt sett har vi heller inte råd att "skrota ned människor"; vi måste satsa mera på vuxenutbildning i olika former. Kommunerna har från hösten 1968 fått ökade möjligheter, den kommunala skolstyrelsen är ansvarig för denna

vuxenundervisning, som skall ske efter läroplanerna för gymnasium, fackskola, yrkesskola och grundskolans högstadium.

Kommunerna får omfattande statsbidrag, bl. a. bidrar staten med hela kostnaden för lärar- och skolledarlönerna. Avsikten är att de vanliga skolornas lokaler skall användas också för vuxenundervisningen så långt detta är möjligt. Vidare användes de vanliga skolornas läromedel, för undervisningen engageras oftast lärare som redan har tjänstgöring av annat slag inom kommunerna.

Vuxenundervisningen är i första hand tänkt som deltidsundervisning, förlagd till kvällstid. Dagundervisning förekommer emellertid också.

Vuxenskolan kan ofta utnyttja tillgängliga skollokaler på kvällstid då de annars stå outnyttjade. Från och med hösten 1968 har kommunerna fått ökade möjligheter att med statsbidrag via skolöverstyrelsen utveckla vuxenundervisningen. Undervisningen är avgiftsfri så länge den sker i kommunal regi.

Hur läser man? Den vuxne som vill delta i undervisningen efter gymnasiet, fackskolans eller grundskolans läroplan kan välja att antingen läsa:

1. Enstaka ämnen
2. Fullständig kurs (kompetens inom den skolform det gäller)

Det kan nämnas att enskilt arbete kräves i betydligt högre grad än i andra skolformer. Ofta används brevskolekurser eller annat självinstruerande material. Vid kursens slut får eleverna betyg i vanlig ordning, dvs. efter samma riktlinjer som i ungdomsskolan.

Vilka krav ställes för att man skall få delta i vuxenundervisning? I skolöverstyrelsens information står att "inga andra formella krav eller meriter krävs än att den sökande skall bedömas ha möjlighet att kunna tillgodogöra sig undervisningen. Beträffande engelska, matematik, fysik och kemi (i vissa fall även tyska och franska) måste dock bestämda krav på förkunskaper ställas. En intagningsnämnd sköter intagningen." Beträffande åldersgränser anges att den som vill delta i kommunal vuxenundervisning enligt läroplan för grundskolan måste ha fyllt 16 år. För övrigt kurser (gymnasium, fackskola, yrkesskola) krävs en lägsta ålder av 18 år.

Kostnader? Det anges att "undervisningen är avgiftsfri så länge den sker i kommunal regi". Beträffande läroböcker och arbetsmaterial till deltagarna "är det en kommunal angelägenhet" som kommunerna själva har att besluta om.

Hur stor omfattning har denna kommunala undervisning? Ja, man får då hålla i minnet att riksdagsbeslutet i frågan kom 1967. Själva premiären för den kommunala vuxenundervisningen kan alltså dateras från hösten 1968. Hur omfattande verksamheten blir är alltså svårt att sja om. Första året hade emellertid 220 kommuner fått SÖ:s medgivande att starta vuxenundervisning. En del kommuner har dock tidigare ordnat vuxenundervisning i form av kvällsgymnasier. Två städer, Stockholm och Lund, har fått regeringens tillstånd att ordna heltidsundervisning för vuxna på dagtid efter gymnasiet läroplan. Utan tvivel har vi här en undervisningsform i takt med vårt rörliga samhälle. Kanske blir vuxenutbildningen rent av jätten i vårt undervisningsväsen i framtidens samhälle!

Krypskytte kring studiepengar

Vuxenundervisningen har på många punkter stärkts under de sista åren. Det håller på att utformas ett system för kunskapsinhämtande för vuxna människor. Och det är vad som behövs i vårt rörliga samhälle. Gamla kunskaper rostas ned och behöver friskas upp. Att sätta sig på skolbänken torde mer och mer bli framtidens melodi för den som vill hänga med i yrkeslivet.

Allt detta är gott och väl. Men på en del håll tycks det ha blivit så populärt med den nya "vuxenskolan" att man bara travar på i ringen och ger gamla etablerade studieorganisationer ett och annat slag under häftet. Och det är inte så bra. ABF:s tidning Fönstret beskriver några drag i den tuffa vuxenutbildning kommunerna tycks praktisera på vissa håll. Sedan studieförbunden, som håller starkt på att studierna bör ske i studiecirkeln fria och otvungna form, etablerats att skaffa fram deltagare till ett visst program för några ämnen, blir det plötsligt en tvär omkastning i "samarbetet". Studieförbunden, bl. a. ABF och TBV, får plötsligt order om att "överlämna sina deltagare till den kommunala vuxen utbildningen". Ett av skälen till detta handlande var ett tidigare utlovat särskilt bidrag bara kunde utgå om verksamheten kunde bedrivas som "kommunal vuxenutbildning" osv. Vi ska inte gå in på alla detaljer här. Resultatet av kinesandet fram och tillbaka blev emellertid att Skolöverstyrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter och de bestämmelser som råder om studiebidrag såg sig nödsakad att förorda "överlämnandet" av deltagarna till den kommunala vuxenundervisningen.

Och därmed var cirkeln sluten för studieförbundens agerande. Kommunen satt med triumf på hand och "kammade" in studiefolk i sin egen fälla. ABF-tidningen skriver harmset om handlingsättet:

"Ganska smart politik från det kommunala hållet, inte sant, att låta studieförbunden, med den goodwill de besitter, lägga ned möda och därmed kostnader på att värva deltagare och sedan kamma till sig frukterna av deras ansträngningar. Det är också en öppen fråga vad deltagarna säger om att bli utsatta i en skolklass istället för att mötas i de otvungna och kamratliga former som studiecirkeln bjuder".

Ingen är betjänt av ett sådant här krypskytte kring studiepengar. Det är bra att kommunerna har ambitioner i samband med vuxenutbildning. Men de anförda tendenserna i bidragens snårskog talar för att man snarast gör en ordentlig upphuggning i rågångarna. Tidningen Fönstret talar med rätta om brist på genomtänkt politik ifråga om arbetsfördelningen mellan skola och folkbildning. Det vore ju till stor skada både för vuxenundervisningen i gemen och alla de krafter som är verksamma på området om vi får mycket av det klubbkrig som här antytts. Låt oss hoppas att utbildningsminister Palme och hans departement med klarare direktiv kan dämpa ned ett svårare inbördeskrig i gränstrakterna mellan kommunala vuxenutbildare och folkbildare av den gamla klassiska skolan. Vi har inte råd med krig av den sorten i vårt kunskapskrävande samhälle!

Ekonomi kring vuxenstudier

Frågan om ekonomiskt stöd från samhället vid vuxenutbildning är inte löst — en utredning sysslar f. n. med problemet.

Följande gäller emellertid i korthet:

Av stat eller kommun ordnad utbildning är fri. I en del fall får kursdeltagarna läroböcker och arbetsmaterial gratis, i andra fall får de betala.

Vuxenutbildning på heltid, i kommunal regi, vid statens skolor för vuxna, vid folkhögskolor och vissa andra skolor, ger möjlighet till studiehjälp.

Den utgår med 75 kr per månad för deltagare under 21 år då kursen börjar, med 175 kr per månad om de fyllt 21 år vid studiernas början. Vissa behovsprövade tillägg kan utgå, liksom - rese- eller inackorderingsbidrag. Statligt studielån finns på högst 5.000 kr, vid försörjningsplikt upp till 9.000 kr.

Kombination "Arbete hemma" och "vanligt plugg" i statens vuxenskolor

Vi har tidigare talat om de nya formerna för kommunal vuxenutbildning. En speciell form, där korrespondensundervisningen är grundläggande, är två skolor i statlig regi för vuxna, belägna i Norrköping och Härnösand. De två skolorna erbjuder kurser efter läroplanerna för gymnasium, fackskola eller grundskola. Undervisningen bedrivs huvudsakligen i brevscoleform, med hjälp av korrespondenskurser eleverna studerar hemma. Men även här blir det dock vanligt "plugg" i skolan. Vissa perioder — i regel en femveckorsperiod varje termin — dras eleverna ihop till skolan för att få undervisning under lärarens ledning som komplement till korrespondensstudierna. Undervisningen — korrespondenskurserna inberäknade — är avgiftsfri för eleverna. Elevantalet vid de båda skolorna utgör tillsammans ca 4.000 elever.

Staten har också öppnat möjligheter för vuxna att avgiftsfritt bedriva studier enbart per korrespondens. Det går så till att de sökande till sådan undervisning skrivs in vid skolan i Norrköping och får korrespondenskurserna genom denna skolas försorg. Eleverna läser själva hemma och skickar in lösningarna till uppgifterna för granskning. Dessa avgiftsfria kurser erbjöds av staten från och med hösten 1967. Antalet studerande enligt denna metod har hittills utgjort ca 1.000 personer.

Krängliga bestämmelser om tekniska hjälpmedel

Ordinationsrätten för tekniska hjälpmedel, när det gäller invärtesmedicinska grupper, har tillkrånglats på ett beklämmande sätt i socialstyrelsens tillämpningsföreskrifter. Hjärt- och lungsjuka måste gå besvärliga omvägar för att få sin rätt till hjälpmedel bestyrkt. Hjärt- och lungläkarna måste få ett förstahandsbedömande här. Riksförbundet har uppvakttat socialstyrelsen i frågan.

Gynna
svenskt
näringsliv

Josef Svensson, 75 år

Mångårig CO-ordföranden i Jönköpings län, Josef Svensson, har fyllt 75 år. Och det gjorde han som den exakte och pålitlige man han alltid varit på årets sista dag, nyårsafton, för att det skulle bli jämna årtal i hans prydliga livskalender. Vännen Josef hör till de stronga pojkarna som varit med och byggt upp vår föreningsrörelse från grunden.

Att säga att Josef Svensson är exakt och prydlig i sin livsstil räcker dock inte för att ge en rättvis bild av honom. Human och vänlig till sin läggning, försynt och utan stora ord har han arbetat i föreningslivet. För en man med hans varma syn på de mänskliga problemen — även då det gäller ekonomiska besvär och svårigheter — har väl vi andra ofta framstått som en

Josef Svensson, Jönköping.

smula grovkorniga i umgängestonen. Att han hållit ihop med oss i alla dessa år visar vilken fin och tolerant humanist han är. Post festum — våra varmaste hälsningar från vår bullersamma utsikt här i centrala Stockholm!

Landstingsanslag för handikappades föreningsrörelse i Västerbottens län

Västerbottens läns förvaltningsutskott tillätte 1966 en kommitté med uppdrag att göra en inventering av antalet handikappade, kartlägga vårdmöjligheter, behovet av olika åtgärder m. m. Utredningsarbetet ligger nu till grund för bl. a. förslag att ekonomiskt stödja de handikappades egen föreningsrörelse i landstingsområdet.

Under utredningsarbetets gång har man hållit god kontakt med föreningsfolket, inhämtat upplysningar föreningarna har kunant stå tillhanda med och även sökt följa de anvisningar man fått från det hållet.

Då det gäller att utveckla föreningarnas egna möjligheter att arbeta har inte kommittén som ofta sker nöjt sig med allmänt formulerade välgångsönsknningar. Man är i Västerbotten beredd att i praktisk handling ekonomiskt stödja handikappföreningarnas arbete, dvs. att ge dem rent organisatoriska betingelser att utvecklas. Vissa anslag har tidigare utgått till enskilda föreningar. Nu tar kommittén ett rejält grepp på hela frågan. HCK-samarbetet mellan enskilda föreningar har pågått en tid. Det är fördelaktigt för

landstinget att få samråda med ett gemensamt organ för hela den samlade föreningsrörelsen menar kommittén. Därför bör också samarbetet ges tillräckliga administrativa resurser att utvecklas framhåller utredningsmännen.

Landstingets fattade beslut på basis av kommitténs förslag innebär följande:

att för 1969 anvisas ett till 120.000 kr förhöjt anslag till handikappvården i länet för att möjliggöra för en gemensam effektiv samarbetsorganisation inom föreningsrörelsen att utvecklas,

att anvisa ett förslagsanslag på 40.000 kr för kursverksamhet för handikappade, anordnad i handikapporganisationernas regi, att uppdraga åt landstingets förvaltningsutskott att på lämpligt sätt fördela ovan nämnda anslag.

Pengarna är alltså redan klubbfasta. Landstinget i Västerbottens län har inte tvekat att ge föreningsrörelsen ett gott stöd för sin fortsatta existens. Föreningarna inom länet som samarbeta i lokal-HCK är att gratulera till stödet. Vi tror också att föreningarna kommer att förvalta förtroendet på rätt sätt. Fördelen

Nytt rabattkort på SJ gäller även förtidspensionärer

Ett önskemål från vår sista kongress — om utsträckt rabatt även åt förtidspensionärer — är nu verklighet.

Från den 1 jan. 1969 gäller 67-kort med 50 % rabatt på resor med SJ för alla som enligt lag om allmän försäkring har:

ålderspension, förtidspension, sjukbidrag, invaliditetsersättning och hustrutillägg.

Med SJ-kort, kostar 15 kr, följer rätt till köp av halv biljett för fyra resor så långt ni vill inom Sverige.

Kortet gäller från den 1 jan. t. o. m. den 31 maj (ej påsken). Sedan gäller kortet tiden 1 sept.—15 dec. Kort köpes på station eller resebyrå. Den som inte är 67 år måste visa intyg från försäkringskassa vid biljettköp och på tåg.

med landstingets nya linje är att det skapas bättre förutsättningar för en jämnare fördelning av det ekonomiska stödet för samtliga grupper — inte bara för den eller de som råkar hinna först till landstingskansliet med sin ansökan.

STATUS BILDKRYSS

MISS-TÄNK TÅS						FOR- DON DRYCK						KAR- YTA		
			RÄCKA ÅGA- TAN 42			M ÄR VÅRA VÅGAR						INFINI- TIVMÄR- KE I PLAN		
GE EN BLICK				BAK				ALLT- JÄMT			SNACK DE HÄR			
HAR STICKA- RE				VÄN		BEKAN- TA KAN VARA							ÄLG- HONA	
				MYCKET ILSK BJÖRN										I MÅR
FÄNGST- RED- SKAP	LAPP- DJUR ELE- VER				BRÄ- KARE KNI- PA		SLÄR KUNG EJ RIM- MADE					KAN KLUB- BAS		KAN SES I JORD
		ÄR SPE- FULL					BOJR FÄ SKÖRD		AULA NATT- SLAG				PRY- LAR	
SE UPP!		HÄNGIG				FALLER LÄTT PULVER								
TRÄD		FLICKA									FAR- KOS- TER			
DOP- PAS VID NAPP	SÄVIDA RIS- KER		IN- AL- LES		GER SKEN OCH VÄRME						TVÄTTA HET MASSA			
FIRMA					FÖR SY- TRÄD FISK									
KOPP- TAG		ROAS LÄTT			HYST STORT AGG				INGÄR I SLANT				KO- KAN- DE	KAN MAN FARA
		RUTT SPORT- KLUBB					STÖR- TAR I HOP						ÄGA LÖST LAGER	
DALA- ORT GRIP- ER					I SKA- LAN		SVOR- DOM		KAN MAN TRAVA					
						LUTAR						ARE- AL		

nr 2

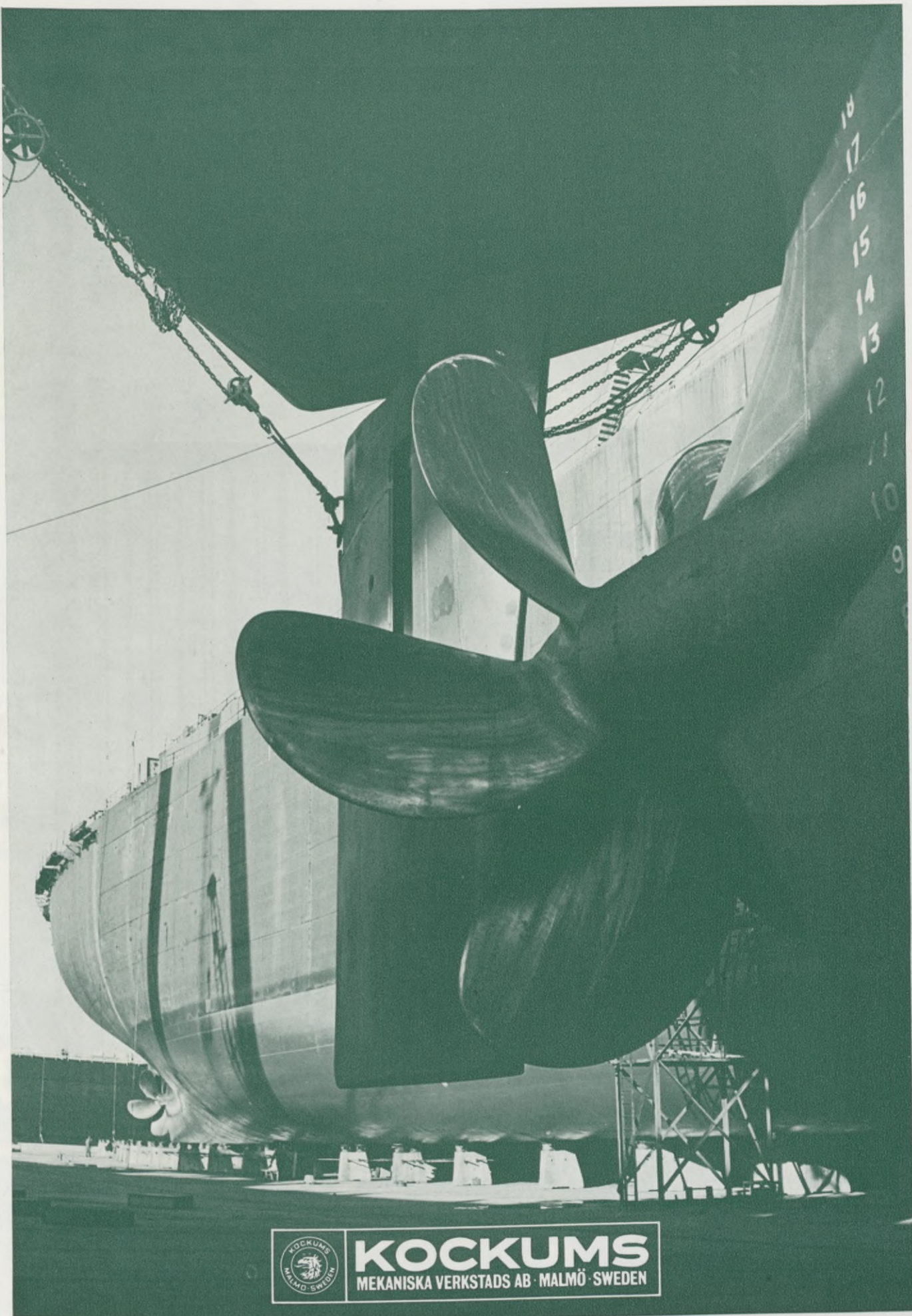
Namn .....

Adress .....

Postadress .....

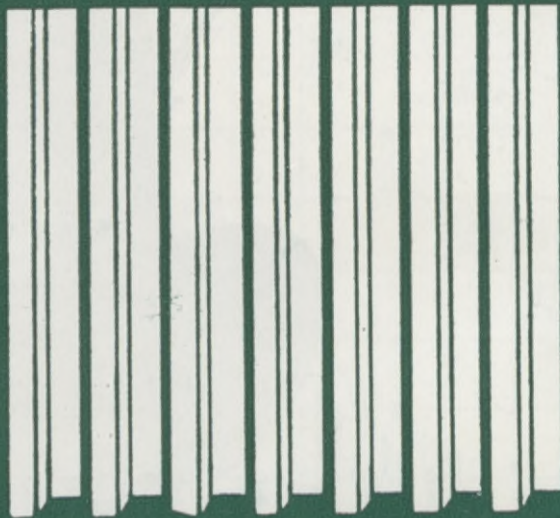
Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 3196, 103 63 Stockholm 3, tillhanda senast den 10 mars. För att få delta i tävlingen skall tävlingsbrev vara märkta "Bildkryss nr 2". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status aprilnummer.

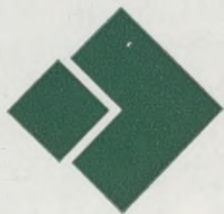

KOCKUMS
MEKANISKA VERKSTADS AB · MALMÖ · SWEDEN

ESSEM ALUMINIUM
lätt, starkt, rostar aldrig

METALLVERKEN
-MODERFÖRETAG I ESSEM-GRUPPEN